

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Ratkaisujen Uusimaa

Uudenmaan maakuntaohjelma 2026-2029
Uudenmaan liitto, luonnos 24.9.2025

Uudenmaan liiton julkaisuja XX

**Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council**

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi
uudenmaanliitto.fi • [@Uudenmaanliitto](https://www.facebook.com/Uudenmaanliitto)

Sisällys

Johdanto	4
Uusimaa nyt	5
Uudenmaan tulevaisuuden suunnat	9
Uudenmaan visio 2050.....	11
Painopisteet ja tavoitteet	12
Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa	13
1.1 Luontopositiivinen Uusimaa	13
1.2 Hiilinegatiivinen kiertotalousyhteiskunta.....	14
1.3 Ilmastokestävä maakunta.....	16
Painopiste 2: Innovatiivinen Uusimaa	18
2.1 Euroopan innovaatiotoiminnan vauhdittaja	18
2.2 Verkostoilla elinvoimaa	20
2.3 Osaajien Uusimaa	21
Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa	23
3.1 Monimuotoinen metropolimaakunta	23
3.2 Hyvä maakunta kotoutua	24
3.3 Työtä ja hyvinvointia nuorille	25
Toteutus ja seuranta	27
Liitteet 30	
Liite 1. Yhteenveto Uudenmaan kuntien strategioista	30
Liite 2. Yhteenveto ympäristöselostuksesta.....	34

Kuvailulehti

Julkaisun nimi

<Kirjoita tähän>

Julkaisija

Uudenmaan liitto

Raportin laatija

<Kirjoita tähän>

Julkaisusarjan nimi ja sarjanumero

<Kirjoita tähän>

Julkaisuvuosi

<Kirjoita tähän>

ISBN

<Kirjoita tähän>

ISSN

<Kirjoita tähän>

Kieli

<Kirjoita tähän>

Sivuja

<Kirjoita tähän>

Tiivistelmä

Ratkaisujen Uusimaa – Uudenmaan maakuntaohjelma 2026–2029 sisältää vision vuoteen 2050 sekä painopisteet ja tavoitteet vuosille 2026-2029 koko maakunnan kehittämiseksi. Ohjelmaa on työstetty useissa työpajoissa maakunnan kehittämistoimijoiden kanssa. Ohjelman tavoitteissa on otettu huomioon YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, Euroopan unionin keskeiset suunnitelmat ja strategiat, kansalliset strategiat ja ohjelmat sekä Uudenmaan kuntien strategiat, joiden yhteenveto on ohjelman liitteenä.

Ratkaisujen Uusimaa sisältää Uudenmaan maakunnan keskeisten vahvuuksien ja haasteiden kuvauksen, vuoteen 2050 katsovan toimintaympäristön muutosten huomioinnin sekä vision, jotka toimivat kehittämisen painopisteiden ja tavoitteiden perustana.

Ohjelman visio vuodelle 2050 on ”Ratkaisujen Uusimaa – Euroopan ympäristöviisain, innovatiivisin ja onnellisin maakunta”. Ohjelman painopisteet ja kärkitavoitteet ovat seuraavat:

• Ympäristöviisain Uusimaa

Kärkitavoite: Euroopan ympäristöviisain alue

Uudenmaan tavoitteena on olla hiilineutraali maakunta vuoteen 2030 mennessä ja sen jälkeen tavoitteena on hiilinegatiivisuus, jolloin hiiltä sidotaan päästöjä enemmän. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on pysäytettävä ja luonnon tilaa parannettava. Luonnonvarojen käyttöä kohtuullistetaan ja kiertotaloutta edistetään aktiivisesti. Samalla lisätään maakunnan huoltovarmuutta, ympäristöturvallisuutta sekä sopeutumiskykyä ja varautumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

• Innovatiivinen Uusimaa

Kärkitavoite: Euroopan innovatiivisin alue

Alueemme toimijat tuottavat uusista ideoista ja innovaatioista ratkaisuja, menestyvää liiketoimintaa, uutta vientiä sekä uusia työpaikkoja. Innovatiivisella Uudellamaalla TKI-toiminta edistää koko maakunnan uudistumista sekä planeetan rajoihin mahtuvaa kasvua. Uudenmaan kilpailukyky rakentuu uutta luovista yrityksistä, korkeakouluista ja tutkimuslaitoksista sekä kansainvälisesti vetovoimaisista innovaatioekosysteemeistä, jotka houkuttelevat osaajia, yhteistyökumppaneita ja investointeja.

• Onnellisten Uusimaa

Kärkitavoite: Euroopan hyvinvoivin alue

Onnellisten Uusimaa on turvallinen maakunta, jossa asuinalueet eivät ole eriytyneet ja jossa kohtuuhintaista asumista, palveluita, kulttuuria ja lähiluontoa on tarjolla, asukkaiden osallisuus on vahvaa ja sivistys on korkealla tasolla. Julkiset palvelut ja kolmas sektori

tukevat yhteistyössä maahanmuuttajien kotoutumista, jotta heidän on helppo päästä osaksi yhteiskuntaa. Nuorten työllistymistä, hyvinvointia ja osallisuutta tuetaan.

Painopisteiden toteuttamista ohjaavat myöhemmin laadittavat tai päivitettävät tiekartat.

Ohjelmaa toteuttavat Uudenmaan kehittämistoimijat ennen kaikkea EU-rahoitteisten hankkeiden kautta. Ohjelman toteutumista seurataan painopistekohtaisilla mittareilla.

Maakuntaohjelman ympäristö- ja sukupuolivaikutuksia on arvioitu ohjelman ympäristöselostuksessa, jonka yhteenveto on ohjelman liitteenä.

Asiasanat

maakunta, maakuntaohjelma, Uusimaa, aluekehittäminen, visio, strategia

Huomautuksia

<Kirjoita tähän>

Presentationssblad

Publikation

<Kirjoita tähän>

Utgivare

Nylands förbund

Rapporten är utarbetad av

<Kirjoita tähän>

Seriens namn och nummer

<Kirjoita tähän>

Utgivningsdatum

<Kirjoita tähän>

ISBN

<Kirjoita tähän>

ISSN

<Kirjoita tähän>

Språk

<Kirjoita tähän>

Sidor

<Kirjoita tähän>

Sammanfattning

<Kirjoita tähän>

Nyckelord

<Kirjoita tähän>

Övriga uppgifter

<Kirjoita tähän>

Johdanto

Ratkaisujen Uusimaa on Uudenmaan maakuntaohjelma, joka määrittää kehittämisen suunnan vuosille 2026–2029. Se kuvaa maakuntamme mahdollisuudet ja menestymisen edellytykset.

Maakuntaohjelman valmistelusta on vastannut aluekehitysviranomaisena Uudenmaan liitto.

Uudenmaan maakuntaohjelma on koko maakunnan kehittämiseen tähtäävä ohjelma, ja sen tekemiseen on osallistunut monia Uudenmaan kehittämistoimijoita: kuntia, korkeakouluja, tutkimuslaitoksia, toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, yhdistyksiä ja järjestöjä. Ohjelman toteuttajat ovat olleet keskeisesti mukana myös keväällä ja syksyllä 2025 järjestetyissä lukuisissa työpajoissa ja tilaisuuksissa, joissa ohjelman tavoitteita on määritelty. Ohjelman tavoitteissa on otettu huomioon YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, Euroopan unionin keskeiset suunnitelmat ja strategiat sekä kansalliset strategiat ja ohjelmat.

Ohjelma on jatkoa edelliselle, Reilusti edellä — Uusimaa-ohjelma 2022–2025:lle. Maakunnan kehittämisen kannalta samat teemat ovat edelleen ajankohtaisia: ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen, Uudenmaan elinvoiman kehittäminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen. Kehittämisen perustavoitteet ovat säilyneet samoina, mutta niiden painotuksiin on tullut muutoksia ja rinnalle on noussut myös muita tärkeitä asioita, kuten kokonaisturvallisuus.

Maakuntaohjelman taustalla ja liikkeellepanevana voimana ovat Uudenmaan liiton monenlaiset roolit ja tehtävät alueen kehittäjänä ja edunvalvojana. Yhtenä keskeisenä tehtävänä on tuoda maakunnan kehittämistoimijoita yhteen niin keskenään kuin kansainvälisissä verkostoissakin. Uudenmaan liitto on myös strateginen alueen kehittäjä: luomme edellytyksiä alueen menestykselle aluekehittämisen ja mm. maakuntakaavatyön avulla. Meillä on tärkeä rooli myös tiedon tuottajana, sillä tuotamme mm. tilasto- ja paikkatietoa sekä tilannekuvaa maakunnasta. Myönnämme alueen toimijoille sekä kansallista että Euroopan unionin rahoitusta ja tuemme hakijoita EU-rahoituksen hakemisessa. Uudenmaan liitto toimii paitsi maakunnan myös kansallisena edunvalvojana. Edunvalvonnan tavoitteena on parantaa Uudenmaan elinvoimaa ja vaikuttaa päätöksentekoon Uudellemaalle myönteisellä tavalla sekä kansallisella että EU-tasolla. Uusimaa on monella mittarilla merkittävä eurooppalainen edelläkävijä, ja Uudenmaan menestys tukee vahvasti kansallista kasvua ja kilpailukykyä. Uudenmaan liiton edunvalvontatyön luontevana kärkenä onkin koko Suomen menestymisen edistäminen.

Uudenmaan maakuntaohjelma 2026–2029 on nimeltään Ratkaisujen Uusimaa. Nimen taustalla on ajatus siitä, että ohjelmassa etsitään ratkaisuja yhteisiin haasteisiin. Ratkaisujen Uusimaa on tehty koko Uuttamaata varten. Lisäksi se toimii Uudenmaan liiton strategiana. Uudenmaan liiton toimintaa ohjaavat vuosittaiset tavoitteet määritellään ja niiden toteutumista seurataan erillisenä prosessina.

Maakuntaohjelman rakenne on seuraava: Uusimaa nyt -luvussa esitetään Uudenmaan keskeiset vahvuudet, haasteet ja ominaispiirteet. Uudenmaan tulevaisuuden suunnat -luvussa kerrotaan pidemmällä aikavälillä odotettavissa olevista kehityskuluista, jotka huomioidaan ohjelman neljän vuoden tavoitteiden taustana. Ohjelmassa on kolme kehittämisen painopistettä – Ympäristöviisas Uusimaa, Innovatiivinen Uusimaa ja Onnellisten Uusimaa – ja jokaisen painopisteen alla kolme tavoitetta. Ohjelma sisältää myös tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kärjet, jotka toimivat myös EU-komission edellyttäminä älykkään erikoistumisen kärkinä. Maakuntaohjelma on strategisen tason kehittämisohjelma, eikä se siksi sisällä toimenpiteitä. Toteutus ja seuranta -luvussa kerrotaan, mitä ovat ohjelman toteuttajat, miten ohjelmaa pannaan toimeen ja millä mittareilla kehitystä seurataan. Toimintatapana on yhteistyö ja Uudenmaan liiton verkostojen kautta vaikuttaminen. Tärkeä rooli on EU-hankerahoituksella, jonka osalta uusi rahoituskausi on alkamassa. Seurantaa varten on määritelty indikaattorit, joista keskeisimmät ovat myös kansainvälisesti vertailukelpoisia. Ohjelman liitteinä ovat yhteenveto Uudenmaan kuntien strategioista sekä yhteenveto ympäristöselostuksesta.

Uusimaa nyt

Uusimaa on Suomen merkittävin ja nopeimmin kasvava talous- ja väestökeskittymä. Etenkin pääkaupunkiseutu vetää ihmisiä opiskelemaan ja työmarkkinoille, mutta myös alueen palvelut ja kaupunkielämä houkuttelevat muuttamaan Uudellemaalle. Maakunnalle tunnusomaisia ovat myös kasvavat kehyskunnat ja elinvoimainen maaseutu. Pienten kuntien vahvuuksia ovat luonnonläheisyys, rauhallinen ja turvallinen elinympäristö, edulliset asumiskustannukset ja ruuhkattomuus.

Väestöennusteiden mukaan maakunnan väestönkasvu jatkuu voimakkaana myös tulevaisuudessa ylittäen 2,1 miljoonan asukkaan rajan vuoteen 2040 mennessä. Uudenmaan kuntien erilaiset profiilit asumisen, kielen, työpaikkojen ja elinkeinojen näkökulmasta ovat maakunnan vahvuus. Yhteistyö on pienten kuntien ja toimijoiden elinvoimaisuuden säilyttämisen edellytys, mutta tärkeää myös suuremmille kunnille ja kaupungeille.

Maakunnassamme väestönkasvu on keskittynyt voimakkaasti pääkaupunkiseudulle, jossa asuu 70 prosenttia Uudenmaan väestöstä. Myös Kuuma-seudulla väestönkasvu on viime vuosina ollut suotuisaa. Itä-Uudellamaalla väestönkasvu on sen sijaan ollut maltillista ja Länsi-Uudellamaalla kääntynyt laskuun. Seutujen sisällä kuntien väestökehitykset eroavat usein merkittävästi toisistaan. Syntyvyyden alenemisen myötä myös Uudenmaan väestön ikärakenne on viime vuosina vanhentunut, tosin selvästi muuta maata hitaammin. Vuonna 2025 joka viides uusimaalainen on yli 65-vuotias.

Pääkaupunkiseudulle keskittynyt väestökehitys haastaa kasvun hallintaa. Osassa Itä- ja Länsi-Uudenmaan kuntia väestökehitys puolestaan haastaa elinvoiman säilyttämistä ja taloudellisesti kestävää palvelujen järjestämistä. Kasvun ja elinvoiman näkökulmasta kuntia on eriyttänyt pääkaupunkiseudulle painottunut nuorten, opiskelu- ja työuransa alkuvaiheessa olevien henkilöiden muuttoliike. Tilastokeskuksen viimeisimmän väestöennusteen mukaan on kuitenkin mahdollista, että väestönkasvu kohdistuu jatkossa tasaisemmin koko maakuntaan.

Uusimaa on Suomen kansainvälisin ja monikulttuurisin maakunta, jossa asuu 56 prosenttia koko Suomen vieraskielisestä väestöstä. Syntyvyyden laskiessa väestönkasvumme onkin perustunut viime vuosina yhä enemmän maahanmuuttoon. Samalla myös yhä suurempi osa maan sisäisistä muuttajista on vieraskielisiä. Yksi Uudenmaan rikkaus on myös ruotsin kieli: Uusimaa on kaksikielinen maakunta, jossa on useita kaksikielisiä kuntia. Uudenmaan vahvuus ovat sen ihmiset ja siksi on tärkeää, että Uudellamaalla kaikki viihtyvät ja voivat hyvin, taustasta riippumatta.

Reilusti edellä – Uusimaa-ohjelma 2022-2025 -maakuntaohjelmassa Uudenmaan tavoitteeksi linjattiin, että tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot yltyvät viiteen prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Olemme hyvässä vauhdissa matkalla tavoitteen saavuttamiseen. Uusimaa on paitsi Suomen TKI-toiminnan keskittymä, myös yksi Euroopan innovatiivisimmista alueista kansainvälisen Regional Innovation Scoreboard -indeksin mukaan. Maakuntamme tutkimus- ja kehitystoiminnalle otollisen kasvuympäristön luovat elinkeinoelämän ja korkeakoulusektorin väliset innovaatioekosysteemit sekä väestön korkea koulutustaso. Innovaatioiden syntyminen ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät kuitenkin myös jatkossa yhä enemmän panostuksia TKI-toimintaan sekä koulutukseen ja osaamisen päivittämiseen.

Uusimaalaisten hyvinvointi on useilla mittareilla mitattuna maailman huippuluokkaa. Esimerkiksi ihmisten hyvinvointia mittaavassa sosiaalisen kehityksen vertailussa (SPI-indeksi) Uusimaa sijoittuu eurooppalaisista alueista ensimmäiseksi. Tilastojen mukaan Uudellamaalla asuu myös Suomen tervein väestö. Toisaalta väestömme hyvinvointia haastavat suurkaupungeille tyypilliset ongelmat, kuten asunnottomuus, pienituloisuus ja segregaatien eri muodot.

Suurin osa uusimaalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Hyvinvoinnin järkeymisestä on kuitenkin nähtävissä merkkejä, esimerkiksi Unicefin lasten hyvinvointia mittaavassa tutkimuksessa Suomi on pudonnut viidenneltä sijalta (2020) sijalle 17 vuonna 2025. Lasten ja nuorten hyvinvointia ovat koetelleet mm. yleisen taloustilanteen huononeminen, ilmastonmuutoksen ja sotien aiheuttama epävarmuus sekä koronapandemia, joka lisäsi nuorten yksinäisyyttä ja ahdistusta. Lapsiperheköyhyys on viime vuosina lisääntynyt taloustilanteen ja sosiaaliturvan leikkausten takia. Työttömyyden kasvun vuoksi myös nuorten työllistymismahdollisuudet ovat heikentyneet.

Ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen sekä luonnonvarojen ylikulutuksen vaikutukset näkyvät myös Uudellamaalla. Uudenmaan tavoitteeksi on edellisessä maakuntaohjelmassa linjattu olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Tähän päästövähennystavoitteeseen pääseminen edellyttää vielä paljon ilmastotyötä, vaikka maakuntamme kasvihuonekaasupäästöt ovatkin pudonneet lähes kolmanneksen viiden viime vuoden aikana. Tärkeimmät syyt pudotukselle ovat olleet kaukolämmön puhdistuminen sekä energiasektorin toimet. Etenkin liikenteen päästöjen vähentämisessä on kuitenkin haettava uusia ja entistä monipuolisempia ratkaisuja. Myös yhdyskuntarakenteen kehittämisessä tulee huomioida metsien hiilinielujen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Keskeistä on minimoida maankäytön muutoksista aiheutuva metsäkato, joka Uudellamaalla on viime vuosina ollut merkittävää.

Uusimaa kasvaa tulevaisuudessa voimakkaasti. Maakunnan suurimpana haasteena onkin ratkaista, miten mahdollistetaan väestön ja työpaikkojen määrän kasvu mahdollisimman kestävällä tavalla. Kasvun hallinta edellyttää riittävästi kohtuuhintaisia ja monenlaisiin elämäntilanteisiin soveltuvia asuntoja, kestäviä liikkumis- ja energiaratkaisuja, uusia elinkeinoja sekä luonnon ja rakennetun ympäristön vetovoimatekijöiden turvaamista. Samalla ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen lisäävät tarvetta monimuotoisille, riittävän laajoille luontoalueille sekä näitä toisiinsa kytkevälle ekologiselle verkostolle.

Uudenmaan tunnuslukuja

1,8 miljoonaa asukasta

31 % Suomen väestöstä

Keskimääräinen väestönkasvu viimeisen 10 vuoden aikana **18 000 asukasta vuodessa**

Väestöennusteen mukaan asukkaita vuonna 2045 **lähes 2,2 miljoonaa**

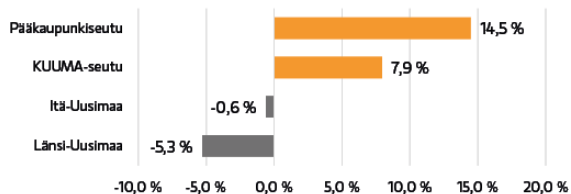

Länsi-Uusimaa

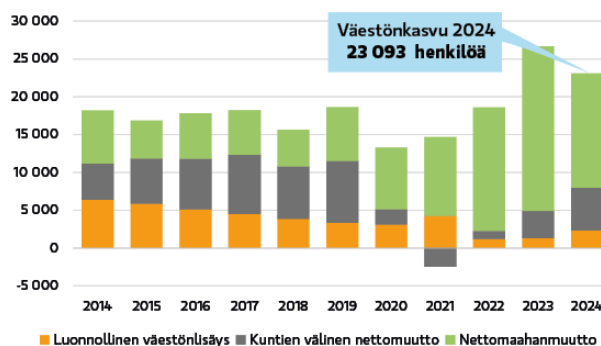
Väestö: 100 449
Väestötiheys: 33 hlö/km²
Väestöllinen huoltosuhde: 71 %
Vieraskielisten osuus: 7 %

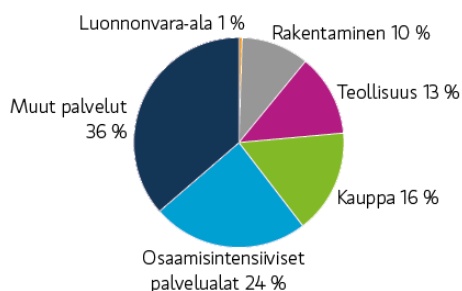
Väestönmuutos seuduittain 10 vuoden aikana

Uudenmaan väestönmuutos 2014–2024

Uudenmaan toimialaprofiili

Väestöstä on

19 % vieraskielisiä
7 % ruotsinkielisiä
74 % suomenkielisiä

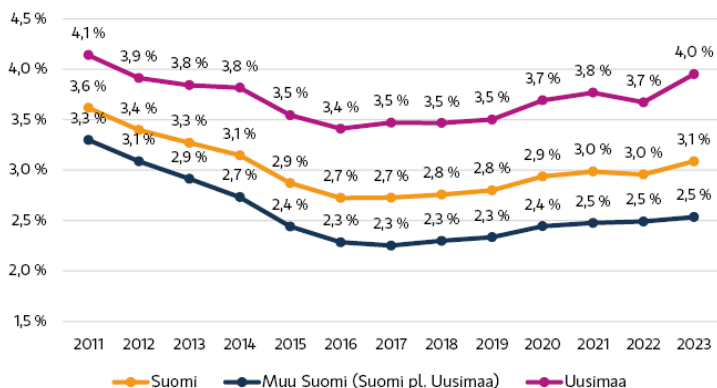
Kaikista Suomen vieraskielisistä
56 %
asuu Uudellamaalla

Ennusteiden mukaan Uudenmaan vieraskielisten määrä kasvaa jopa **340 000 → 700 000** vuoteen 2040 mennessä

BKT asukasta kohden

T&K-menojen osuus BKT:sta 2011–2023

Uudenmaan osuus Suomen
T&K-menoista **51 %**

Uudellamaalla on noin
866 000 työpaikkaa
eli **36 %** koko Suomen työpaikoista

Uudellamaalla vuonna 2024

• **työttömyysaste 8,9 %**,
Suomessa keskimäärin 8,4 %

• **työllisyysaste 73 %**,
Suomessa keskimäärin 72,1 %

Uusimaalaisilla on Suomen korkein koulutustaso

41 % yli 15-vuotiaista on
suorittanut jonkin korkea-
asteen tutkinnon

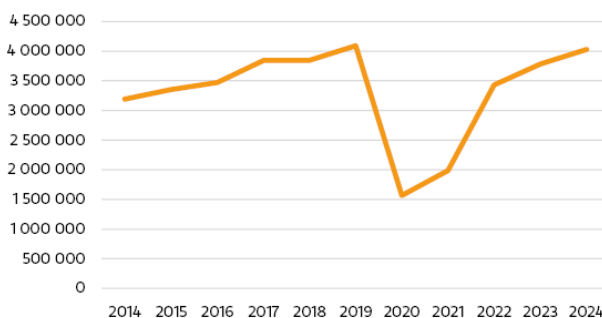
EU:n hyvinvoivin alue
(Regional social progress index 2024)

Ulkomaalaisten
matkailusta

**yli 50 %
kohdistuu
Uudellemaalle**

Uudellemaalle saapuneet matkailijat 2014–2024

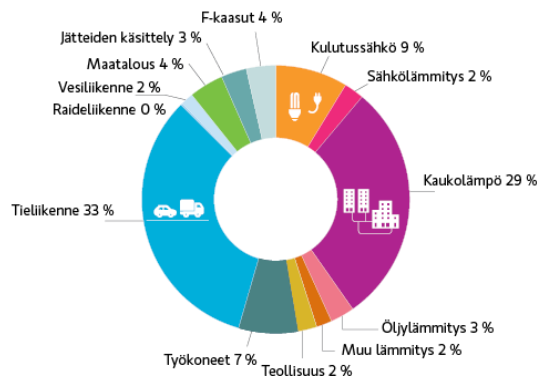
Päästöt asukasta kohden vuonna 2023

Uusimaa **3,2 tonnia** CO₂e/as.
Koko Suomi **4,9 tonnia** CO₂e/as.

Kokonaispäästöjen muutos
Uudellamaalla vuodesta 2005
–39 %

Päästöjen jakauma vuonna 2023

Lähde: Syke

Uudenmaan tulevaisuuden suunnat

Uudenmaan maakuntaohjelma määrittää Uudenmaan kehittämisen suunnan ja tavoitteet seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Maailmanpolitiikan käänteet luovat epävarmuutta ja erilaiset konfliktit ovat viime aikoina vaikuttaneet toimintaympäristöömme kiihtyvällä vauhdilla. Alueen kehittäminen on pitkäjänteistä työtä ja muutokset siinä tapahtuvat usein neljää vuotta pidemmällä aikajänteellä. Siksi meidän on pidettävä mielessä myös kehittämisen kauemmas tulevaisuuteen suuntaavat vaikutukset ja pidempi aikaperspektiivi.

Merkittäviä meihin uusimaalaisiin vaikuttavia muutosvoimia ja ilmiöitä ovat ennen kaikkea ilmastonmuutos ja luontokato, väestönmuutokset (maahanmuutto, väestön ikääntyminen, syntyvyyden lasku ja väestön keskittyminen), teknologian kehitys ja tekoäly sekä näihin kaikkiin liittyvä eriarvoistuminen. Geopoliittisen tilanteen muuttumisen vuoksi olemme huomioineet turvallisuuden eri näkökulmista myös maakuntaohjelmassa. Turvallisuus koskee elinympäristöämme ja fyysisiä olosuhteita, turvallisuuden tunnetta ja yhteiskunnallista vakautta ja myös saavutettavuutta. Muutosvoimiin ja tulevaisuuden mahdollisiin kehityskulkuihin on paneuduttu tarkemmin [Uudenmaan ja Pohjois-Pohjanmaan yhteisessä skenaariotarkastelussa](#). Työssä on hahmotettu Uudenmaan tulevaisuuden mahdollisuuksia vuoteen 2050 saakka. Keskeisten toimintaympäristöä muuttavien trendien ja epävarmuustekijöiden pohjalta muodostettiin neljä Uuttamaata koskevaa skenaariota, jotka on lyhyesti esitelty alla:

Skenaario 1

Globaalin teknologiakehityksen ehdoilla

Teknologinen kehitys ja innovaatiot ratkaisevat ilmastohaasteita. Suuryritysten valta kasvaa ja sääntely kevenee. Suomessa elintaso nousee, mutta yhteiskunta muuttuu kilpailuhenkiseksi. Uusimaa nousee vahvaksi kansainväliseksi alueeksi, mutta väestön keskittyminen pääkaupunkiseudulle heikentää pienempien kuntien elinvoimaa.

Skenaario 2

Euroopan renessanssi

EU on globaalisti merkittävä toimija. Yhdysvallat ja Kiina kamppailevat sisäisten ongelmien kanssa. Ilmastonmuutos uhkaa elinoloja. Toisaalta talouskasvu lisää hyvinvointia ja vähentää yhteiskunnallisia jännitteitä. Uudellamaalla on huipputason innovaatiotoimintaa, mutta osa Uudenmaan kunnista jää jälkeen kasvusta.

Skenaario 3

Näivettymisestä hyvinvointitalouteen

Yhdysvallat ja Kiina ohittavat Euroopan kehityksessä. Uusimaa pysyy Suomen monimuotoisimpana ja kansainvälisimpänä maakuntana. Jatkuvan kasvun sijaan tavoitellaan ihmisten ja luonnon kokonaisvaltaista hyvinvointia. Väestön ikääntyminen, heikko huoltosuhde ja matala talouskasvu pysyvät kuitenkin merkittävinä haasteina.

Skenaario 4

Pakolaiset ja polarisaatio

Maailma kärsii epävakaudesta ilmastonmuutoksen, konfliktien ja heikentyvän EU:n seurauksena. Globaalisti laajat alueet muuttuvat asuinkelvottomiksi, mikä johtaa massiivisiin pakolaisvirtoihin. Populistiset liikkeet vahvistuvat. Väestöryhmien välillä on erilaisia jännitteitä. Heikko talouskehitys vaikeuttaa palveluiden järjestämistä.

Kuva 1. Uudenmaan skenaariot 2050

Myös skenaarioiden mahdollisia vaikutuksia on pohdittu: minkälaisia varautumistarpeita erilaiset muutosvoimat aiheuttavat ja minkälaisia asioita meidän tulee huomioida lyhyemmän aikavälin suunnittelussa, kun katsotaan pidemmälle tulevaisuuteen. Skenaariotyössä nousi esiin seuraavia asioita esiin johtopäätöksinä teemoista, joihin Uudenmaan ainakin tulee panostaa, jotta menestymme tulevaisuudessa ja ne ovat myös olleet taustalla ohjelman tavoitteita määriteltäessä.

- **Uudenmaan kansainvälisen aseman vahvistaminen** kehittämällä yhteistyötä ympäristö-, innovaatio- ja koulutussektoreilla sekä parantamalla alueen saavutettavuutta ja kansainvälisiä matka- ja kuljetusketjuja
- **ilmastopäästöjen vähentäminen ja ilmastomuutokseen sopeutuminen** edistämällä vihreää siirtymää, turvaamalla puhtaan energian saatavuus ja kiertotalousratkaisut. Lisäksi luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden vahvistaminen
- **turvallisuuden ja kriisivalmiuden kehittäminen** vahvistamalla alueellista resilienssiä, terveellistä elinympäristöä, kestävää luonnonvarojen käyttöä sekä tulevaisuuden ruoantuotantoa ja vesivarojen turvaamista
- **kestävän infrastruktuurin varmistaminen** ottamalla käyttöön uusia teknologioita, vahvistamalla liikenneyhteyksiä ja varautumalla sään ääri-ilmiöihin ja turvaamalla kriittinen infrastruktuuri
- **elinkeinoelämän uudistaminen** tukemalla monimuotoista yritystoimintaa, yhteisöllistä yrittäjyyttä ja ekosysteemi-yhteistyötä sekä edistämällä kilpailukykyä vihreän siirtymän investoinneilla, TKI-panostuksilla ja työmarkkina-alueen saavutettavuudella
- **työllisyyden parantaminen** lisäämällä osaavan työvoiman saatavuutta, tukemalla maahanmuuttajien työllistymistä sekä kannustamalla yrittäjyyteen ja yritystoiminnan kasvuun
- **koulutuksen ja osaamisen kehittäminen** turvaamalla tasa-arvoiset oppimismahdollisuudet, vahvistamalla jatkuvaa oppimista ja kansalaistaitoja sekä kasvattamalla oppilaitosten digitalisaatiokyvykkyyttä ja vihreän siirtymän teknologista osaamista
- **asukkaiden hyvinvoinnin, tasa-arvon ja kotoutumisen edistäminen** ehkäisemällä eriarvoistumista, tukemalla terveyttä ja elämänhallintaa sekä vahvistamalla monikulttuurisuutta, osallisuutta ja kulttuurista ymmärrystä
- **teknologia- ja tecoälyosaamisen kehittäminen** mm. vihreän siirtymän innovaatioiden ja terveydenhuollon saavutettavuuden parantamiseksi

Uudenmaan visio 2050

Uudenmaan vuoteen 2050 tähtäävä visio on ”Ratkaisujen Uusimaa – Euroopan ympäristöviisain, innovatiivisin ja onnellisin maakunta”.

Euroopan ympäristöviisain maakunta luo ratkaisuja kestävämpään tulevaisuuteen. Tavoitteella Uusimaa näyttää suuntaa ja on etujoukoissa ilmastonmuutoksen hillinnässä. Vuonna 2050 vihreää siirtymää toteutetaan kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla ja jatketaan pitkäjänteistä työtä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi ja ilmastonmuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi. Polku ympäristöviisauteen löytyy laajan yhteistyön ja TKI-toiminnalla tuotettavien innovaatioiden avulla.

Euroopan innovatiivisimmalla alueella TKI-toiminta tuottaa ratkaisuja globaaleihin haasteisiin, synnyttää menestyvää liiketoimintaa ja työpaikkoja sekä vahvistaa maakunnan kilpailukykyä kestävä kasvun ja monialaisen yhteistyön kautta. Uudenmaan kansainväliset verkostot ja hyvät yhteydet muualle Eurooppaan turvaavat paitsi Uudenmaan, myös koko Suomen saavutettavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyn. Uusimaa on osaamisen ja koulutuksen edelläkävijä, joka panostaa osaamisen jatkuvaan uudistamiseen ja koulutuksen laadun parantamiseen.

Euroopan onnellisimmalla alueella asukkaiden hyvinvointi luo perustan koko alueen elinvoimalle ja kukoistukselle. Uudellamaalla erilaiset kunnat tekevät yhteistyötä, asuminen on kohtuuhintaista ja hyvät liikenneyhteydet ja saavutettavuus tukevat arkea. Maahanmuuttajat työllistyvät hyvin ja pääsevät sujuvasti osaksi yhteiskuntaa. Nuorten hyvinvointia tuetaan ja heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet koulutukseen, työllistymiseen ja osallisuuteen.

Painopisteet ja tavoitteet

Maakuntaohjelmassa on kolme painopistettä: Ympäristöviisas Uusimaa, Innovatiivinen Uusimaa ja Onnellisten Uusimaa. Nämä painopisteet ja tavoitteet tukevat Uudenmaan vision ”Ratkaisujen Uusimaa – Euroopan ympäristöviisain, innovatiivisin ja onnellisin maakunta” -toteutumista.

Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa

Kärkitavoitteena on, että Uusimaa on Euroopan ympäristöviisain alue. Uusimaa pyrkii olemaan hiilineutraali maakunta vuoteen 2030 mennessä ja sen jälkeen tavoitteena on hiilinegatiivisuus, jolloin hiiltä sidotaan päästöjä enemmän. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on pysäytettävä ja luonnon tilaa parannettava. Luonnonvarojen käyttöä kohtuullistetaan ja kiertotaloutta edistetään aktiivisesti. Samalla lisätään maakunnan toiminta- ja huoltovarmuutta, ympäristöturvallisuutta sekä sopeutumiskykyä ja varautumista ilmastomuutoksen vaikutuksiin.

Kärkitavoite: Uusimaa on Euroopan ympäristöviisain alue.

Mittarit: kasvihuonekaasupäästöjen kehitys, hiilinielut ja luonnonsuojelualueet

Painopiste 2: Innovatiivinen Uusimaa

Kärkitavoitteena on, että Uusimaa on Euroopan innovatiivisin alue. Alueemme toimijat tuottavat uusista ideoista ja innovaatioista ratkaisuja, menestyvää liiketoimintaa, uutta vientiä sekä uusia työpaikkoja. Innovatiivisella Uudellamaalla TKI-toiminta edistää koko maakunnan uudistumista sekä planeetan rajoihin mahtuvaa kasvua. Uudenmaan TKI-toiminnan kehittämiskärjet vastaavat globaaleihin viheliäisiin ongelmiin, joiden ratkaiseminen vaati monialaista lähestymistä. Uudenmaan kilpailukyky rakentuu uutta luovista yrityksistä, korkeakouluista ja tutkimuslaitoksista sekä kansainvälisesti vetovoimaisista innovaatioekosysteemeistä, jotka houkuttelevat osaajia, yhteistyökumppaneita ja investointeja.

Kärkitavoite: Uusimaa on Euroopan innovatiivisin alue.

Mittari: Regional Innovation Scoreboard

Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa

Kärkitavoitteena on, että Onnellisten Uusimaa on Euroopan hyvinvoivin alue. Onnellisten Uusimaa on turvallinen maakunta, jossa asuinalueet eivät ole eriytyneet ja jossa on tarjolla kohtuuhintaista asumista, palveluita, kulttuuria ja lähiluontoa, asukkaiden osallisuus on vahvaa ja sivistys on korkealla tasolla. Julkiset palvelut ja kolmas sektori tukevat yhteistyössä maahanmuuttajien kotoutumista, jotta heidän on helppo päästä osaksi yhteiskuntaa. Uusimaa haluaa olla Suomen paras maakunta oppia, mikä edellyttää panostuksia koulutuksen resursseihin. Nuorten työllistymistä, hyvinvointia ja osallisuutta tuetaan.

Kärkitavoite: Uusimaa on Euroopan hyvinvoivin alue.

Mittari: EU Social Progress Index

Painopiste 1: Ympäristöviisas Uusimaa

Ympäristöviisas Uusimaa taltuttaa ekologista kestävyyskriisiä ja luo ratkaisuja kestävämmälle tulevaisuudelle koko Euroopassa. Vihreä siirtymän edistäminen on toiminnan keskiössä. Kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään ja hiilensidontaa vahvistetaan. Kiertotalouden edistäminen vähentää tuotannon ja kulutuksen aiheuttamaa räsitusta ilmastolle ja luonnolle. Kestävää maankäyttöä, älykästä liikennettä ja ympäristöviisaita elämäntapoja edistetään. Biotalous kehitetään ja ruokajärjestelmää uudistetaan ekologisen kestävyuden rajoissa. Maakunnan ilmastokestävyyttä, toimintavarmuutta ja ympäristöturvallisuutta vahvistetaan. Tuetaan kuntia varautumisessa muuttuviin sää- ja ilmasto-olosuhteisiin sekä kykyä sopeutua ilmastomuutokseen ennakoivasti ja oikeudenmukaisesti. Luontopositiivisuuden edistämiseksi toimitaan aktiivisesti, ja ekologisen kantokyvyn tukemiseen kehitetään uusia toimintatapoja ja yhteisiä mittareita. Ympäristöviisas Uusimaa -painopisteen alla on kolme tavoitetta: (1) luontopositiivinen Uusimaa, (2) hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja (3) ilmastokestävä maakunta.

1.1 Luontopositiivinen Uusimaa

Luonnon monimuotoisuus on ihmisen ja muiden lajien elämän perusta. Monimuotoista luontoa tarvitaan muun muassa ruuan tuotantoon, juomaveden puhtauteen ja hiilen sidontaan. Uudellamaalla luonnon köyhtymistä kiihdyttää elinympäristöjen häviäminen ja pirstoutuminen ihmistoiminnan seurauksena, erityisesti väestönkasvun aiheuttamien rakentamispaineiden vuoksi. Viheralueet ja vesistöt altistuvat yhä enemmän ilmaston muutoksille, kulutuksen ja liikenteen vaikutuksille ja muille häiriöille. Luonnon monimuotoisuutta uhkaavat potentiaalisesti myös vihreän siirtymän investoinnit, jotka lisäävät rakentamista myös yhdyskuntarakenteen ulkopuolella. Ohjaamalla vihreän siirtymän hankkeet sijoittumaan yhdyskuntarakenteen yhteyteen vältetään luonnon monimuotoisuuden heikentyminen.

Uudellamaalla tavoitellaan luontopositiivisuutta. Luontopositiivisuus on sitä, että luonnon monimuotoisuus kääntyy kasvusuuntaan, eikä enää heikkene. Käytännössä luontopositiivisuus tarkoittaa, että maankäytön haittaa luonnon monimuotoisuudelle vähennetään, luontoympäristöjen tilaa parannetaan sekä luonnon monimuotoisuutta lisätään soveltuvilla alueilla myös rakennettuun ympäristöön.

Uudellamaalla edistetään EU:n biodiversiteettistrategian toteuttamista, mikä tarkoittaa mm. luonnonsuojelualueiden verkoston täydentämistä vapaaehtoisin keinoin. Uudellemaalle laaditaan muiden maakuntien tavoin luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmaa, jonka avulla edetään kohti kansallisen biodiversiteettistrategian tavoitteita.

Ennallistamisessa pyritään korjaamaan ihmisen aiheuttamia haittoja ja auttamaan luontoa palautumaan elinvoimaiseksi. Luontoarvojen turvaamisessa erityisesti vanhojen metsien säilyttäminen on keskeistä. Ekologisen verkoston toimivuuden kannalta on kiinnitettävä huomiota myös suojeltujen alueiden ulkopuolella olevaan tavanomaisempaan luontoon, jossa ei ole erityisiä suojeltavia arvoja, mutta jotka turvaavat lajiston liikkumista ja ylläpitävät ekosysteemien toimintaa. Myös rakennetun ympäristön, maa- ja metsätalouden sekä muun infrastruktuurin käytössä olevien alueiden tulee osaltaan tukea viheralueiden kytkeytymistä ja monimuotoisuutta. Kokonaisuuden kannalta on tärkeää, että metsien, peltujen ja kaupunkiviheralueiden pinta-alan nettovähenneminen saadaan pysäytettyä ja käännettyä kasvuun.

Luontoympäristöllä on suuri vaikutus ihmisten terveyteen ja hyvinvoinnin kokemukseen. Jokaisella asukkaalla tulee olla mahdollisuus päästä lähiluontoon – se vahvistaa luontoyhteyttä ja luonnon arvostamista. Luontomatkailu ja luonnossa liikkuminen ovat myös vahvoja matkailuvaltteja, joiden potentiaalia ei ole vielä riittävästi hyödynnetty. Ilmaston lämpeneminen voi esimerkiksi houkuttaa yhä enemmän matkailijoita Uudenmaan viileämmälle ilmastovyöhykkeelle. Matkailun tulee olla kestävää ja vastuullista ja huomioida luonnolle koituva rasitus.

Luonnon elpymisen edellyttää ihmisten toiminnan muuttumista kestävämmäksi, mikä taas edellyttää yhteiskunnan ja talouden rakenteiden sekä arvojen ja asenteiden muuttumista. Luontoposiitiivisen kehityksen todentaminen vaatii säännöllistä, nykyistä kattavampaa seurantaa ekosysteemien tilasta ja lajistosta. Lisäksi tarvitaan parempaa ymmärrystä ihmistoimien yhteisvaikutuksista ekosysteemeihin (esimerkiksi luontojalanjälki) sekä ekosysteemirajat ylittäviä toimenpiteitä. Esimerkiksi pelkillä merialueiden ja vesistöjen kunnostustoimilla ei saada aikaan toivottuja pitkäaikaisia vaikutuksia, jos maa- ja metsätalouden aiheuttamaan vesistökuormitukseen ei riittävästi puututa.

Luontokadon pysäyttämiseksi tarvitaan nykyistä yhtenäisempi kannustin- ja säätelyjärjestelmä. On varmistettava, ettei esimerkiksi julkisella rahalla samalla alueella paranneta luonnon tilaa joltain osin ja toista kautta heikennetä sitä. Olennaista on, että haitalliset luontovaikutukset ja riskit tunnistetaan ja että niitä pyritään ensisijaisesti välttämään ja toissijaisesti lieventämään. Vasta viimeisenä keinona on ekologinen kompensatio, jossa luontoa heikentävä taho hyvittää aiheuttamansa heikennyksen muualla. Luonnonarvomarkkinat luovat taloudellisen kannustimen yritysten ja kuntien vapaaehtoisille luontotoeille. Luontoposiitiivisuuden saavuttamiseksi yrityksille ja kunnille on kehitettävä luonnontilaa parantavia rahoitus- ja hyvitysmalleja. Tarvitaan laajaa yhteistyötä yli kunta- ja maakuntarajojen ja myös kansalaisia kannustetaan osallistumaan luonnon tilaa edistävään toimintaan.

1.2 Hiilinegatiivinen kiertotalousyhteiskunta

Keskeinen syy ilmastomuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen on luonnonvarojen ylikulutus. Uusimaa pyrkii systeemisellä muutoksella kohti hiilinegatiivista kiertotalousyhteiskuntaa, joka luo oikeudenmukaista hyvinvointia ympäristön asettamissa rajoissa. Uudellamaalla jatketaan aktiivista työtä hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi. Sen jälkeen tavoitteena on hiilinegatiivisuus, eli tilanne, jossa hiilinielujen tulee olla pysyvästi päästöjä suuremmat.

Kiertotalousyhteiskunnan rakentamisessa tavoitteena on vähentää raaka-aineiden käyttöä, hyödyntää jo käytössä olevia materiaaleja ja tuotteita viisaammin, lisätä niiden arvoa, kehittää jaettuja palveluita sekä parantaa aineetonta elämänlaatua. Kiertotalousyhteiskunta toimii luonnon kantokyvyn rajoissa. Alueellisen omavaraisuuden ja resilienssin vahvistaminen tukee myös yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Kulutusperäisiä päästöjä voidaan vähentää, kun julkinen ja yksityinen sektori tekevät kestäviä hankintoja ja kehittävät ympäristöystävällisiä tuotantotapoja. Samalla kulutusta ohjataan suosimaan uudelleenkäyttöä, korjaamista ja jakamista. Uusien tuotteiden hankinnassa tulee suosia vaihtoehtoja, joiden ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman vähäiset. Julkisilla hankinnoilla voidaan edistää kiertotaloutta sisällyttämällä hankintoihin päästö- ja luontokriteereitä ja vaatimuksia kierrätettyjen ja uudelleenkäytettävien materiaalien hyödyntämisestä sekä tuotteiden elinkaaren pidentämisestä.

Fossiilisista polttoaineista luopuminen kasvattaa uusiutuvan sähkön kysyntää. Tulevaisuuden haasteena on varmistaa energian riittävyys ja investointikyky vihreän siirtymän ja sähköistymisen edetessä, asukkaiden hyvinvointi turvaten. Uudellamaalla tuetaan älykkäitä energiaratkaisuja, kuten uusiutuvan energian tuotantoa, energian varastointia ja eri energiasektoreiden yhdistämistä. Samalla hillitään energiantarvetta energiatehokkuuden ja kulutuksen vähentämisen avulla. Myös hukkalämpöjen

hyödyntämistä sekä biokaasun ja vetyratkaisujen kehittämistä liikenteen ja teollisuuden tarpeisiin edistetään. Tavoitteena on rakentaa energijärjestelmiä, jotka vahvistavat Uudenmaan asemaa vihreän siirtymän edelläkävijänä ja tukevat vetytaloutta erityisesti teollisuuden ja liikenteen alalla sekä energian varastoinnissa. Uusiutuvan energian tuotantoa voidaan lisätä paikallisesti taloyhtiöissä esimerkiksi aurinko- ja bioenergian avulla.

Rakentamisen ilmastovaikutuksia voidaan vähentää merkittävästi käyttämällä vähäpäästöisiä ja resurssiviisaita ratkaisuja koko rakennuksen elinkaaren ajan. Tavoitteena on hyödyntää nykyistä rakennuskantaa tehokkaammin ja edistää rakentamisen kiertotaloutta. Purkamisen sijaan parannetaan energiatehokkuutta, pidennetään rakennusten käyttöikää ja lisätään vähähiilisten ja kierrätettävien materiaalien käyttöä. Uudisrakentaminen ohjataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen yhteyteen, mikä vähentää infrastruktuurin tarvetta ja tukee kestävästä liikkumisesta.

Kestävää liikkumista voidaan edistää parhaiten yhdyskuntarakennetta tiivistämällä, ja Helsingin seudulla lisäksi verkostomaista rakennetta tukevalla joukkoliikenteellä. Raideliikenteen tehostamisella vahvistetaan vähähiilisen ja tehokkaan joukkoliikenteen runkoverkkoa. Sujuva joukkoliikenne ja toimivat matkaketjut palvelevat niin asukkaita kuin matkailijoitakin. Siellä, missä joukkoliikenteen järjestämiseen ei ole edellytyksiä, ovat avainasemassa liikkumistarpeen lyhentäminen ja liityntäpysäköinnin kehittäminen. Kävely ja pyöräily ovat kestäviä liikkumismuotoja ja erityisesti seudullisen, yhtenäisen pyörätieverkon kehittäminen on tulevien vuosien tavoitteissa.

Liikenteen ympäristöviisautta ja energiatehokkuutta kehitetään myös digitaalisilla ratkaisuilla ja vähäpäästöisillä teknologioilla, esimerkiksi lisäämällä vaihtoehtoisten käyttövoimien, kuten sähkön ja kaasun, infrastruktuuria, eli muun muassa tankkausasemia ja latausverkostoa. Resurssiviisautta ja päästövähennyksiä edistetään liikenteen jakamispalveluilla, vähäpäästöisellä kaupunkilogistiikalla, mikrologistiikalla sekä droneliikenteen kehittämisellä. Datakeskusten ympäristövaikutuksia hallitaan, mukaan lukien energiankulutus, hukkalämmön hyödyntäminen ja sijoittuminen.

Uudellamaalla suurimmat materiaalivirrat liittyvät rakentamiseen, maamassoihin, purkujätteisiin, muoveihin ja tekstiileihin. Niiden hallinta tehostaa toimitusketjuja ja vähentää ympäristövaikutuksia. Logistiikan optimointi ja digitaaliset ratkaisut, kuten paikkatietojärjestelmät ja materiaalipassit mahdollistavat materiaalien tehokkaan keräyksen, lajittelun ja uudelleenkäytön.

Metsät ovat Uudenmaan merkittävin hiilinielu ja hiilen varasto. Laskennallisesti Uudenmaan metsien hiilinielu on tällä hetkellä hyvin pieni ja sen vuoksi tavoitteena on välttää metsäkatoa ja sopeuttaa hakkuiden määrä metsien uudistumiskykyyn. Metsänhoidon käytänteillä lisätään metsien hiilensidontaa ja vähennetään maaperän ilmastopäästöjä. On tärkeää, että metsänomistajille luodaan taloudellisia kannustimia metsien säilyttämiseksi. Hiilinieluja vahvistamalla tuetaan myös luonnon monimuotoisuutta. Suurimmat hiilivarastot esiintyvät monesti samoilla alueilla, joissa on runsaasti luontoarvoja.

Maataloudessa voidaan lisätä hiilensidontaa ja vähentää päästöjä uudistavan viljelyn keinoin, mikä parantaa maaperän terveyttä ja kykyä sitoa hiiltä ja vettä. Tämä tukee laajempaa siirtymää kohti ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä, uudistavaa ruokajärjestelmää, jossa keskeisiä tekijöitä ovat paikallinen ja vastuullinen ruoantuotanto, vesiresilienssi, eli vesijärjestelmän häiriöihin varautuminen ja sopeutuminen, lähiruuan tukeminen ja ruokahävikin vähentäminen. Julkiset ruokapalvelut, digitaaliset ratkaisut ja biopohjaiset innovaatiot toimivat kiertotaloutta edistävän järjestelmän suunnannäyttäjinä.

1.3 Ilmastokestävä maakunta

Ilmastonmuutoksen eteneminen heijaste- ja suorine vaikutuksineen on yhä keskeisempi osa Uudenmaan kokonaiskestävyyden ja sopeutumiskyvyn hallintaa sekä vihreää siirtymää. Maakunnalle on laadittu alueellinen sopeutumissuunnitelma, joka kokoaa keskeiset sopeutumistarpeet ja toimenpiteet merkittävimpien riskien pohjalta. Sen toteuttaminen tukee ilmastokestävyyttä.

Ilmastonmuutokseen sopeutumiselle on maailmanlaajuisesti kasvava tarve, mikä luo perustan uusien toimintatapojen, tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi. Epävakaa maailmantilanne korostaa turvallisuuden ja muihin ympäristöriskeihin varautumisen sekä huoltovarmuuden ja omavaraisuuden kasvavaa merkitystä. Sopeutumisen tulee olla monihyötyistä eli ratkaisulla edistetään samanaikaisesti useiden kestävyystavoitteiden toteutumista. Erityisen tärkeää on, että ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimet tukevat ja täydentävät toisiaan aiheuttamatta haittaa luonnolle tai ihmisille.

Koska rakennetulla ympäristöllä on suuri taloudellinen arvo, on tärkeää ehkäistä ilmastonmuutoksen sille aiheuttamia taloudellisia haittoja ja riskejä. Keskeisessä asemassa rakennusten ja infrastruktuurin ilmastokestävyyden parantamisessa ovat kaavoitus, ympäristön suunnittelu, rakentaminen ja uudet teknologiat. Sään ääri-ilmiöiden yleistyessä kriittisen infrastruktuurin eli energia-, vesi-, liikenne- ja viestintäjärjestelmien toimivuus on erityisen tärkeää. Kriittisissä investoinneissa tulee arvioida ilmastovaikutukset niiden koko elinkaaren ajalta ja varmistaa, ettei kohteen arvo tai käyttömahdollisuudet heikkene ilmastonmuutoksen vaikutuksesta.

Viheralueet suojaavat sään ääri-ilmiöiden aiheuttamilta ympäristö- ja terveyshaitoilta ja lisäävät rakennetun ympäristön sopeutumiskykyä sekä laajemmin maakunnan ympäristöturvallisuutta. Rakennusten, kortteleiden ja kaupunginosien luontopohjaisilla ratkaisuilla lisätään samalla viihtyvyyttä, terveyshyötyjä ja luonnon monimuotoisuutta. Kaupunkialueilla on tärkeä turvata ja kehittää monitoiminnallisia alueita, jotka palvelevat asukkaita myös sopeutumistarkoituksessa. Fyysisten rakenteiden tulee myös vahvistaa yhteisöllisyyttä ja huomioida kaikki väestöryhmät, erityisesti lapset, ikääntyneet ja muut haavoittuvat ryhmät.

Maa- ja metsätalous ovat keskeisiä toimialoja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Ne myös tukevat luonnon monimuotoisuutta, virkistyskäyttöä, luontomatkailua ja maisema-arvoja. Uudistavassa maataloudessa huolehditaan maaperän terveydestä ja vesivarojen riittävyydestä kestävän ruoantuotannon ohella. Metsillä on tärkeä kaksoisrooli toisaalta teollisuuden raaka-aineena, jonka jalostusarvoa nostamalla voidaan korvata yhä enemmän fossiiliperäisiä tuotteita. Toisaalta metsät ovat korvaamattoman arvokkaita ekosysteemejä, sillä ne vaikuttavat veden kiertoon, pohjavesien muodostumiseen ja lukemattomien lajien elinvoimaisuuteen. Metsät ovat myös tärkeitä ihmisten hyvinvoinnille virkistysympäristöinä ja tarjoavat vetovoimaisia puitteita matkailuelinkeinolle.

Uudenmaan rannikko- ja saaristoluonto on erityisen herkkä ja haavoittuva elinympäristö ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Meri- ja rannikkoalueiden suojelua tulee edistää ja yhteistyötä alueen eri toimijoiden välillä vahvistaa. Itämeren ekosysteemien parantaminen edellyttää mantereelta kulkeutuvan ravinnekuormituksen vähentämistä. Meriliikenteeseen liittyy merkittäviä ympäristö- ja turvallisuusriskejä, joiden ennaltaehkäisyyn ja varautumiseen tulee kiinnittää yhä enemmän huomiota ja resursseja. Toisaalta merilogistiikan ja satamatoimintojen kehittäminen on tärkeää Uudenmaan ja koko Suomen taloudelle ja huoltovarmuudelle.

Vesiresilienssin vahvistaminen on keskeinen osa Uudenmaan ilmastokestävyyden ja kriinkestävyyden kehittämistä. Veden kiertokulun ennallistaminen, älykkäät ratkaisut ja kriittisen vesi-infrastruktuurin suojaaminen on keskeistä ilmastonmuutoksen, kuivuuden ja tulvariskien hallinnassa. Puhtaan veden ja energian saatavuus on yhteiskunnan sopeutumiskyvyn kannalta olennaista. Vihreään siirtymään

pohjautuva teollisuus lisänee jatkossa puhtaan käyttöveden kysyntää, mikä tulee huomioida vesihuollon kapasiteetissa ja veden kokonaisriittävydessä. Sähkönkulutuksen kasvu edellyttää kysynnän ja tarjonnan riittävää tasapainoa, jotta sähkön saatavuus ja hinta voidaan pitää kaikille käyttäjille kohtuullisena.

Sopeutuminen on jatkuva prosessi, jolla pyritään hallitsemaan epävarmuutta, sekä välttämään inhimilliset vahingot ja taloudelliset menetykset. Uusinta tietoa hyödyntämällä voidaan varmistaa sopeutumistoimien oikea-aikaisuus ja kohdentuminen. Sopeutumistoimien suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon paitsi tehokkuus ja vaikuttavuus, myös sosiaalinen ulottuvuus. On varmistettava, että sopeutumisen toimet eivät vahvista eriarvoisuutta vaan päinvastoin luovat oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Erityisesti haavoittuvimpien ryhmien tarpeet tulee huomioida, ja kaikille on taattava yhtenäiset mahdollisuudet välttyä muutosten kielteisiltä vaikutuksilta. Muutoksista koituvat hyödyt tulee jakaa oikeudenmukaisesti.

Ympäristöturvallisuuteen tulee panostaa, jotta ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvät riskit eivät vaaranna yhteiskunnan toimivuutta ja turvallisuutta. Uudellamaalla tämä kytkeytyy etenkin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, kansainvälisiin toimitusketjuihin ja energiamurrokseen.

Ympäristöturvallisuutta voidaan vahvistaa edistämällä kiertotaloutta, uusiutuvan energian käyttöä ja paikallisia ratkaisuja ravinnekiertoon ja materiaalien hyödyntämiseen. Näin vähennetään riippuvuutta tuontiraaka-aineista ja parannetaan huoltovarmuutta. Yhteiset ratkaisut, jotka samanaikaisesti vähentävät ympäristöriskejä, vahvistavat huoltovarmuutta, luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja parantavat koko alueen resilienssiä.

Painopiste 2: Innovatiivinen Uusimaa

Uudenmaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) kehittää ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja luo mahdollisuuksia maakunnan menestykselle. Innovaatiotoiminnassa aluekehittämisen resursseja ja rahoitusta suunnataan erityisesti Uudenmaan TKI-toiminnan kehittämiskärkiin. Julkisen ja yksityisen sektorin välistä yhteistyötä edistetään ja yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä tuetaan. Tavoitteena on nostaa Uudenmaan koulutustasoa ja lisätä jatkuvaa oppimista sekä koulutuksen resursseja. Kansainväliseen toimintaan panostamalla uusimaalaista osaamista tehdään tunnetuksi maailmalla ja menestyttään kansainvälisessä kilpailussa osaavasta työvoimasta. Innovatiivinen Uusimaa -painopisteen alla on kolme tavoitetta: (1) Euroopan innovaatiotoiminnan vauhdittaja, (2) verkostoilla elinvoimaa ja (3) osaajien Uusimaa.

2.1 Euroopan innovaatiotoiminnan vauhdittaja

Uusimaa tavoittelee asemaa Euroopan innovatiivisimpana alueena mahdollistamalla innovaatiotoimintaa sekä panostamalla pk-yritysten innovaatiomahdollisuuksiin ja koulutustason nostoon. Tavoitteena on vahvistaa Uudenmaan tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja kaupunkien kokeiluympäristöjä sekä innovaatioalustoja, joissa tehdään kansainvälisesti kiinnostavaa ja korkeatasoista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa.

Älykäs erikoistuminen on eurooppalaisten alueiden innovaatiopolitiikkaa, jossa alueet tunnistavat keskeiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa. Uudenmaan liitto on määritellyt yhdessä TKI-toimijoiden kanssa maakunnan TKI-toiminnan kehittämiskärjet, eli älykkään erikoistumisen kärjet, jotka liittyvät isoihin maailmanlaajuisiin haasteisiin, kuten ilmastomuutokseen, väestön ikääntymiseen ja eriarvoistumiseen sekä turvallisuuden järkeymiseen. TKI-toiminnan kärkiä tuetaan alueellisesti ennen kaikkea tutkimus- ja kehitystoiminnan alkuvaiheessa, sekä ekosysteemien kehittämisessä. Pyrkimyksenä on toiminnan skaalaaminen kansainväliseksi, EU-tasoiseksi toiminnaksi, johon alueella voi hakea aktiivisesti sekä kansallista että EU:n TKI-rahoitusta.

Kuva 2. Uudenmaan TKI-toiminnan kärjet

Kestävyyssratkaisujen fokuksessa ovat Ympäristöviisasta Uttamaata tukevat menetelmät, erityisesti bio- ja kiertotalous, uudet energiamuodot ja vetyosaaminen sekä sininen bioteknologia. Biotalous hyödyntää uusiutuvia luonnonvaroja ja edistää innovatiivisia ratkaisuja. Kiertotalouden innovaatiotoiminta perustuu tuotteiden ja materiaalien kierrättämisen tehostamiseen. Vetyosaaminen liittyy puhtaaseen energiantuotantoon ja logistiikkaan ja on olennainen askel kohti hiilinegatiivista tulevaisuutta. Sininen bioteknologia puolestaan tutkii meren eliöitä ja niiden hyödyntämistä uusien tuotteiden, kuten kemikaalien, elintarvikkeiden, lääkkeiden ja energialähteiden kehittämisessä.

Uudistavan ruokajärjestelmän kokonaisuuteen kuuluvat uudistava viljely ja ruoantuotanto, elintarviketuotannon innovaatiot, solumaatalous sekä vaihtoehtoiset proteiinit. Uudellamaalla on tunnistettu tarve uudistaa ruokajärjestelmää sekä havaittu ruoantuotannon kehittämispotentiaali TKI-toiminnassa. Uudenmaan liiton uudistavan ruokajärjestelmän vision ja toimenpiteiden kokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa ruokaturvaa, omavaraisuutta sekä koko ruoka- ja elintarvikeketjun kilpailukykyä uusien innovaatioiden avulla. Tavoitteena on, että Uusimaa kehitty innovatiiviseksi ja kestäväksi elintarviketuottajaksi sekä -jakelijaksi, ja että ruoantuotannon innovaatioista saadaan uusi vientituote.

Hyvinvoinnin ja terveysteknologiastrategisen kärjen alle kuuluvia teemoja ovat ennaltaehkäisevät terveysteknologiastrategiset, mielen hyvinvointi, terveysteknologiat, terveys- ja lääkeala sekä digitaaliset ratkaisut, erityisesti tekoälyn hyödyntäminen terveydenhuollossa. Hyvinvoinnin ja terveysteknologiastrategisen saralla Uudellamaalla on merkittävää potentiaalia, erityisesti terveydenhuollon teknologioissa ja digitaalisissa palveluissa. Sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan runsaasti työvoimaa ja digitaalisilla ratkaisulla voidaan osittain pyrkiä vähentämään työvoiman tarvetta. Uudellamaalla on yksi Euroopan tuotteliaimmista alan tutkimus- ja koulutusyhteisöistä, jossa tutkimus, koulutus ja terveydenhuolto yhdistyvät kokonaisuudeksi.

Luovien alojen strategisen kärjen alle kuuluvat luovat palvelut ja muotoilu, AV- ja peliala sekä laajennettu todellisuus (XR, extended reality). Luovien alojen TKI-toiminnan vahvistaminen tarjoaa Uudellamaalla merkittäviä mahdollisuuksia. Teknologia on yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämisen väline, mutta se tarvitsee rinnalleen myös luovuutta. Teknologian lisäksi vähintään yhtä tärkeitä ovat yhteiskunnallisia ongelmia ratkovat sosiaaliset innovaatiot. Uudenmaan taiteen ja luovien alojen opetusta tarjoavat korkeakoulut sekä laaja yrityskehittäjämahdollistavat teeman kehittämisen kohti eurooppalaista kärkeä. Luovien alojen osaajat ja työpaikat ovat Suomessa keskittyneet Uudellemaalle. Taiteen ja kulttuurin tulee olla osana opetusta varhaiskasvatuksesta lähtien läpi koko opintopolun, jotta se muodostaa pohjan suomalaiselle innovaatiotoiminnalle. Luova ajattelu on kansalaistaito, joka auttaa kehittämään ratkaisuja viheliäisiin ongelmiin.

Murrokselliset teknologiat ovat keskeisiä mahdollistajia kaikille toimialoille. Strategisen kärjen alle kuuluvat tekoäly- ja kvanttitekologiat, puolijohde-, avaruus- ja energiateknologiat sekä kaksoiskäyttökäytön teknologian ratkaisut. Murroksellisilla teknologioilla tarkoitetaan teknologisia innovaatioita, jotka syrjäyttävät markkinoilla vallitsevan teknologian ja voivat muuttaa kokonaisen toimialan dynamiikkaa. Ne voivat myös tukea siirtymää hiilinegatiiviseen kiertotalousyhteiskuntaan. Uusimaa on kansainvälinen edelläkävijä tekoäly- ja kvanttitekologioiden saralla, minkä lisäksi meiltä löytyy vahvaa osaamista puolijohde-, avaruus- ja energiateknologiassa. Uudellamaalla on myös potentiaalia vahvistaa asemaamme kaksoiskäyttökäytön teknologioissa, jotka luovat ratkaisuja sekä siviili- että puolustusteollisuuden käyttöön. TKI-toiminnalla onkin tärkeä merkitys myös turvallisuushaasteiden ratkaisemisessa.

Uudenmaan TKI-toiminnan kärkien vahvistaminen edellyttää kansallisia ja alueellisia panostuksia TKI-toimintaan, Uudenmaan EU-rahoitusosuuden kasvattamista sekä kotimaisten ja kansainvälisten yritysten ja investointien lisäämistä. Uudellemaalle saadut ulkomaiset TKI-investoinnit ovat toistaiseksi

olleet vähäisiä, joten näiden houkutteluun on jatkossa panostettava. Myös kansainvälinen saavutettavuus on keskeinen tekijä investointien kannalta, ja sen parantaminen on tärkeää koko Suomen kilpailukyvyyn takaamiseksi.

2.2 Verkostoilla elinvoimaa

Uudenmaan tulevaisuuden elinvoima ja kilpailukyky rakentuvat laaja-alaisessa, kuntarajat ylittävässä yhteistyössä, joka yhdistää oppi- ja tutkimuslaitokset, yritykset sekä julkisen ja yksityisen sektorin toimijat. TKI-toiminnalla on ratkaiseva merkitys elinkeinoelämän uudistumisessa ja yritysten tuottavuuden kasvussa.

Vihreän siirtymän, kiertotalouden ja TKI-toiminnan mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää entistä tiiviimpää yhteistyötä sekä Uudenmaan alueella että valtakunnallisesti eri toimijoiden kesken. Julkisen sektorin roolina on luoda ennakoiva ja innovaatioita suosivat toimintaympäristö sekä tarjota tarvittavat rakenteet. Yksityinen sektori puolestaan tuo markkinalähtöisyyttä ja riskinottoa. Tavoitteena on, että Uudellamaalla niin pienet kuin suuretkin kunnat ja yritykset pääsevät mukaan innovaatioverkostoihin ja -toimintaan. Tämä tukee uusien teknologioiden hyödyntämistä kestävyysmurroksen toteuttamisessa, hyvinvoinnin edistämiseksi sekä kestävä kasvun lähteenä.

Yhteistyöverkostojen vahvistaminen on erityisen tärkeää alueen pienille ja keskisuurille yrityksille, joilla harvoin on resursseja laajamittaiseen tutkimus- ja kehitystoimintaan. Yritysten syntyä, kasvua ja kansainvälistymistä tulee tukea monipuolisilla yrityspalveluilla, jotka kattavat koko yrityksen elinkaaren, perustamisesta kasvuun ja omistajanvaihdoksiin saakka. Yrityspalveluiden tulee olla asiakaslähtöisiä, ja palveluita järjestävien tahojen välinen tiedonvaihto ja yhteistyö on tärkeää toteuttaa sujuvasti. Keskeistä on kyky tunnistaa ne yritykset, jotka hyötyvät palveluista eniten, riippumatta yrityksen koosta, toimialasta tai elinkaaren vaiheesta. Tämä edellyttää paikallisen yrityskentän tuntemusta sekä kykyä hyödyntää eri palveluntarjoajien osaamista ja rahoitusmahdollisuuksia. Yritykset eivät voi kasvaa tai kansainvälistyä ilman riittävää, osaavaa työvoimaa: myös työllisyyden ja työllistämisen edistämiseen tulee panostaa osana yrityksille tarjottavia palveluita.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan hyödyt leviävät kokeilujen kautta. Kokeilutoiminnan lisäämiseksi Uudellamaalla tulee mahdollistaa kokeiluja eri teemoissa sekä tarjota tiloja tähän tarkoitukseen. Oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten välinen yhteistyö on testaus- ja kokeilutoiminnan kannalta merkittävää. Uudellamaalla panostetaan innovatiivisiin testaus- ja kokeilu ympäristöihin, joissa yritykset, opiskelijat ja tutkijat pääsevät käytännössä testaamaan innovaatioitaan. Myös kuntien julkiset hankinnat voivat osaltaan edistää innovatiivisia kokeiluja ja ratkaisuja ja tuoda samalla suomalaisille yrityksille referenssejä, joita tarvitaan globaaleilla markkinoilla. Kolmannen sektorin yhdistys-, järjestö- tai osuuskuntatoiminnalla on tärkeä rooli maakuntaohjelmaa tukevien paikallisten ratkaisujen toteuttamisessa. Kuntien ja kaupunkien on järkevää tukea tätä alhaalta päin tapahtuvaa kokeilu- ja innovaatiotoimintaa.

Kansainväliset hankkeet, kumppanuudet ja verkostot tarjoavat pääsyn uusimpaan tutkimustietoon ja mahdollisuuden testata innovaatioita. Samalla ne tukevat uusien yritysten, osaajien ja investointien houkuttelua Uudellemaalle, kun alueen vahvuuksia ja mahdollisuuksia tuodaan esiin kansainvälisissä yhteyksissä. TKI-toimijat tarvitsevat tietoa eri rahoituslähteiden hyödyntämisestä ja hankekonsortioiden rakentamisesta. Uusimaalaisten toimijoiden osallistumista kansainvälisiin verkostoihin ja hankkeisiin tuetaan muun muassa EU-rahoitus- ja hankeneuvonnalla.

Uudenmaan huipputaustaa kannattaa myös markkinoida. Systemaattinen yhteistyö vahvistaa Uudenmaan veto- ja pitovoimaa ja edistää alueen kasvua ja elinvoimaa. Kunta- ja työllisyysalueet ylittävää yhteistyötä tarvitaan erityisesti tuotannon ja työvoiman tarpeisiin vastaamiseksi.

Haluamme vahvistaa elinkeinoklustereita kaikkialla Uudellamaalla, tunnistaa yhdessä potentiaalisia alueita vihreän siirtymän investoinneille ja elinkeinojen toiminnoille sekä varmistaa, että kehittämishankkeiden hyödyt ja haitat jakautuvat tasaisesti. Tätä työtä tukee myös valmistelussa oleva innovatiivinen Uudenmaan vihreän siirtymän [VISIO-kaava](#). Vihreän siirtymän teemakaavalla ja kaavaan liittyvällä täsmennys- ja profilointityöllä voidaan tukea Uudenmaan kuntien kaavoitusta, auttaa varaamaan potentiaalisia alueita vihreän siirtymän toiminnoille sekä houkutella näihin liittyviä investointeja alueelle. Myös Uudenmaan keskeisten raidehankkeiden (Itärata, Länsirata, Lentorata ja Tallinna-tunneli) edistäminen on tärkeää, koska ne laajentavat työmarkkina-aluetta ja lisäävät alueemme houkuttelevuutta investointien näkökulmasta.

2.3 Osaajien Uusimaa

Uudenmaan TKI-toiminnan kasvattaminen, elinkeinojen uudistuminen sekä innovatiivisten ratkaisujen luominen niin korkeakouluissa kuin yrityksissäkin vaativat osaavaa työvoimaa. Koulutus- ja osaamistason nostaminen edellyttää kansallisesti riittäviä resursseja. Resursseja tarvitaan myös korkeakoulujen TKI-toimintaan, jotta saadaan taattua tulevaisuuden osaajien koulutus ja integroituminen työelämään.

Vahva korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyöhön perustuva TKI-toiminta huippukeskittymineen auttaa luomaan korkeaa osaamista vaativia työpaikkoja ja houkuttelemaan Uudellemaalle ulkomaisia investointeja sekä osaajia. Uudellamaalla tulee kehittää toisen asteen oppilaitosten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten tiiviimpään yhteistyöhön uudenlaisia malleja, jotka kasvattavat alueen osaamista ja varmistavat osaavan työvoiman saamisen. TKI-toiminnassa korostuu myös luovuuden merkitys: riippumatta koulutustaustasta tai alasta, luovuus auttaa synnyttämään radikaaleja innovaatioita.

Uudenmaan korkeakouluihin ja muihin oppilaitoksiin hakeudutaan opiskelemaan myös muualta Suomesta ja ulkomailta. Uudellamaalla korkeakoulujen aloituspaikkoja on vähemmän kuin muualla maassa suhteessa nuorten määrään. Koulutuspaikkoja on tästä syystä lisättävä ja resursseja kokonaisuudessaan vahvistettava, jotta koulutuksen laadusta ei jouduta tinkimään.

Koulutuksen laatuun ja työelämävastaavuuteen panostamalla voidaan varmistaa, että työnantajat löytävät tarpeitaan vastaavia työntekijöitä entistä sujuvammin. Koulutustason nousu on Suomessa pysähtynyt ja olemme pudonneet koulutustasossa jo OECD-maiden keskiarvon alapuolelle. Koulutustason nostaminen lisää tuottavuutta ja innovaatiokykyä sekä vahvistaa Uudenmaan yritysten kilpailukykyä. Valmistuvien opiskelijoiden osaamisen tulee vastata työelämän tarpeisiin, mikä edellyttää tiivistä yhteistyötä oppilaitosten ja työnantajien välillä. Monipuolinen yritys yhteistyö opintojen eri vaiheissa, urapalveluiden vahvistaminen, mentorointiohjelmien tarjoaminen sekä muut oppilaitosten ja yritysten välisten yhteyksien syntyminen tukevat toimenpiteet edesauttavat opiskelijoiden sujuvaa siirtymistä työelämään opintojen päätyttyä.

Työmarkkinoiden kohtaantoa on parannettava vahvistamalla työelämän ja koulutuksen vuoropuhelua osaamistarpeista. Jatkuvan oppimisen varmistamiseksi tulee työelämässä panostaa oppimiseen, aikuiskoulutukseen ja kaikkeen osaamisen kehittämiseen oppilaitosten ja työnantajien sujuvassa yhteistyössä. Oppivat ja uudistuvat organisaatiot ja yritykset tuovat kilpailukykyä koko Uudellemaalle. Jatkuvaan oppimiseen panostaminen on työssä jaksamisen ja työurien pidentämisen kannalta entistä tärkeämpää väestön vanhetessa. Teknologian ja tekoälyn kehityksessä mukana pysyminen vaatii osaamisen jatkuvaa päivittämistä ja kykyä oppia uutta. Digitaaliset, ongelmanratkaisutaidot ja

vuorovaikutusosaaminen ovat keskeisiä kansalaistaitoja, joiden riittävän tason ylläpitäminen tulee varmistaa kaikille uusimaalaisille.

Kansainväliset opiskelijat ovat Uudellemaalle voimavara. Jotta koulutetut osaajat eivät lähde täältä pois, on panostettava heidän työllistymiseensä ja Uudellemaalle asettautumiseensa valmistumisen jälkeen. Uudenmaan työvoimatilannetta parannetaan osaltaan lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa ja helpottamalla kansainvälisten osaajien maahantuloa sekä asettautumista. Työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan monella alalla, erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta myös muualla Uudellamaalla.

Viimeaikaiset kansallisen tason maahanmuuttopolitiikan tiukennukset ovat vähentäneet Suomen houkuttelevuutta työperusteisen maahanmuuton kannalta. Kilpailemme osaavasta työvoimasta muiden Itämeren metropolien kanssa, ja siksi työperäisen maahanmuuton edistäminen Uudellamaalla on ratkaisevan tärkeää koko Suomen kannalta. Kansainvälisten osaajien houkuttelu, asettautumisen tukeminen, sekä maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja hyödyntäminen edellyttävät laajaa, erityisesti julkisen sektorin toimijoiden yhteistyötä, sekä maahanmuuttopolitiikkaa, joka viestii kansainvälisille osaajille avoimuutta ja houkuttelee heitä Suomeen.

Painopiste 3: Onnellisten Uusimaa

Uusimaa on monimuotoinen metropolimaakunta, jossa erilaiset kunnat tekevät yhteistyötä. Asukkaiden hyvinvointia, turvallista arkea ja osallisuutta vahvistetaan. Kohtuuhintainen asuminen, toimivat liikenneyhteydet ja hyvä saavutettavuus tukevat alueen elinvoimaa ja ehkäisevät alueellista eriytymistä. Uusimaa on avoin uusille asukkaille, ja maahanmuuttajien kotoutumista edistetään palveluilla sekä kielen oppimisen ja osallistumisen mahdollisuuksilla. Lasten ja nuorten hyvinvointiin, koulutukseen ja osallisuuteen panostetaan, jotta kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään tulevaisuuteen. Nuorten tulevaisuususkoa vahvistetaan, ja mielenterveyden haasteita, yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ehkäistään. Nuorten työllisyyttä tuetaan koulutuksen ja työelämän yhteistyöllä. Onnellisten Uusimaa -painopisteen alla on kolme tavoitetta: (1) monimuotoinen metropolimaakunta, (2) hyvä maakunta kotoutua ja (3) työtä ja hyvinvointia nuorille.

3.1 Monimuotoinen metropolimaakunta

Uusimaa on Suomen ainoa metropolimaakunta, jossa suuret kaupungit, kasvavat kehyskunnat ja elinvoimainen maaseutu muodostavat omaleimaisen kokonaisuuden. Kuntien välistä yhteistyötä, saavutettavuutta ja vuorovaikutusta lisäämällä tuetaan tätä kaupunkien ja maaseudun läheisyyttä, joka on Uudenmaan vahvuus. Uudenmaan monimuotoisuus näkyy maakunnan eri alueiden väestökehityksessä, elinkeinorakenteessa ja taloudellisissa eroissa. Pienten kuntien ja paikallisten toimijoiden elinvoimaisuutta tuetaan aktiivisella yhteistyöllä ja verkostoitumisella.

Asukkaiden hyvinvointi on onnellisten Uudenmaan perusta. Osa kuntien aiemmista tehtävistä on siirtynyt hyvinvointialueiden vastuulle, mutta edelleen lähes kaikki kuntien tehtävistä sivistys- ja elinvoimapalveluista tekniseen toimeen liittyvät asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Uudenmaan liitto tukee kuntia tehtävien toteuttamisessa ja myös yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa on keskeistä. Asukkaiden hyvinvointia tuetaan huolehtimalla palveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta, tarjoamalla työllisyys-, koulutus-, kulttuuri- ja liikuntapalveluilla, ylläpitämällä toimivaa julkista liikennettä ja tukemalla kansalaistoimintaa. Kuntien monipuolinen palvelutarjonta, tapahtumat ja luonto lisäävät kuntien veto- ja pitovoimaa ja houkuttelevat asukkaiden lisäksi myös matkailijoita. Matkailu elinkeinona vahvistaa Uudenmaan kuntien elinvoimaisuutta. Luonto on uusimaalaisille voimavara ja terveyden lähde, maakunnassa vahvistetaan luontoympäristöjen saavutettavuutta ja luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntämistä.

Yhteisöön kuuluminen vahvistaa luottamusta muihin ihmisiin ja on siten osa yhteiskunnallisen eheyden rakentamista. Turvallisuus Uudellamaalla vahvistuu ehkäisemällä syrjäytymistä, rasismia, kiusaamista ja väkivaltaa, huomioiden erityisesti naisiin kohdistuva väkivalta. Mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan moniäänisesti ja ilmaista vapaasti erilaisia mielipiteitä esimerkiksi mediassa tai mielenosoituksissa sekä erilaiset aktivismin muodot ovat osoituksia demokratian toimivuudesta. Erilaisten näkemysten salliminen osana julkista keskustelua vahvistaa luottamusta valtiovaltaan ja osaltaan myös suojaa yhteiskuntaa järjestäytyneeltä väkivaltaiselta radikalisoitumiselta ja ekstremismiltä.

Varautuminen erilaisiin kriisi- ja poikkeustilanteisiin on entistä tärkeämpi kansalaistaito, joka vahvistaa yhteiskunnan kriisinkestävyttä. Poikkeustilanteet voivat liittyä yhteiskunnan infrastruktuurin haavoittuvuuteen, kuten vesi-, sähkö- ja tietoliikennekatkoihin, tai luonnonilmiöistä johtuviin

ääriolosuhteisiin. Myös pandemiat ja sotilaalliset uhat voivat aiheuttaa poikkeustilanteita. Varautuminen edellyttää valmiuksia, osaamista ja ymmärrystä kriiseistä, poikkeusoloista ja häiriötilanteista sekä niiden vaikutuksista. Se on kykyä ennakoida onnettomuus-, poikkeus- ja vaaratilanteita, toimia niissä ja sopeutua niihin. Näitä taitoja ja valmiuksia tulee vahvistaa.

Asuinympäristön turvallisuutta ja asukkaiden osallisuutta vahvistetaan lähidemokratialla, kunnan ja asukkaiden välisellä vuoropuhelulla ja yhteistyöllä. Asukkaiden mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun, esimerkiksi kaavaprosesseihin on tärkeää, koska se paitsi vahvistaa kiinnittymistä asuinalueeseen, myös tekee ratkaisusta paremmin asukkaiden tarpeita vastaavia. Yhteisöllisyys ja osallisuus toiminnassa ja päätöksenteossa motivoivat oman elinympäristön vaalimiseen.

Uudellamaalla, erityisesti pääkaupunkiseudulla, kohtuuhintaisen asumisen puute on merkittävä haaste, joka vaikuttaa sekä asukkaiden arkeen että alueen elinvoimaan. Hyvän asumisen lähtökohta on, että asuminen on kohtuuhintaista, asunto sopii elämäntilanteeseen ja sen sijainti tukee arjen sujuvuutta. Tämä vaatii alueellisten erityispiirteiden huomioimista ja kuntarajat ylittävää yhteistyötä. Kuntien taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä maapolitiikka lisää monipuolista asuntotarjontaa ja vahvistaa kunnan elinvoimaa, taloudellista vakautta ja hyvinvointia. Työvoiman ja palveluiden saatavuus edellyttää, että asuntoja on saatavilla lähellä työpaikkoja ja työpaikoille on hyvät liikenneyhteydet. Asuntotarjontaa on kehitettävä tasapuolisesti koko maakunnassa, ja uudis- sekä täydennysrakentamisella on mahdollista tasapainottaa alueiden väestörakennetta ja ehkäistä alueiden eriytymistä. Asuinalueiden eriytymisen ehkäisyyn ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa panostamalla viihtyisyyteen, kohtuuhintaisten asuntojen ja palvelujen saatavuuteen sekä toimiviin liikenneyhteyksiin.

Uudenmaan saavutettavuuden ja liikenneyhteyksien parantaminen on välttämätöntä alueen elinvoiman, ympäristön kestävyys ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta. Saavutettavuuden parantamiseksi merkittävässä roolissa ovat liikenteen lisäksi alueen tietoliikenneyhteydet, kyberturvallisuus sekä digiosaamisen varmistaminen. Saavutettavuuteen tulee panostaa myös Uudenmaan turvallisuuden ja huoltovarmuuden takaamiseksi.

Tiivis ja hyvin kytkeytynyt yhdyskuntarakenne vähentää liikkumisen tarvetta ja parantaa palveluiden saavutettavuutta. Kaavoituksella ja liikennejärjestelmäsunnittelulla mahdollistetaan asukkaiden sujuva arki myös ilman autoa, mikä lisää sekä ympäristö- että terveyshyötyjä. Seudullista pyörätieverkostoa vahvistetaan ja siirtymää autoista pyöräilyyn helpotetaan. Kestävien liikkumisvaihtoehtojen tulee olla helppoja ja edullisia, jotta ne ovat kaikkien uusimaalaisten ulottuvilla.

3.2 Hyvä maakunta kotoutua

Uudellemaalle tarvitaan uusia asukkaita, jotta työvoimaa on riittävästi ja palveluita voidaan järjestää myös tulevaisuudessa. On tärkeää ottaa uudet asukkaat perheineen yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi ja edistää myös täällä pidempään asuneiden maahanmuuttajien osallisuutta. Onnistunut kotoutuminen tarkoittaa kielen oppimista, yhteisöön kiinnittymistä, sosiaalisten suhteiden muodostumista ja työllistymistä. Työn tai koulutuksen lisäksi maahanmuuttajilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan. Maahanmuuttoa tulee edistää oikeudenmukaisella politiikalla sekä hyvinvoinnin että maakunnan elinvoiman kannalta. Rakenteellisen syrjinnän kitkeminen, aktiivinen rasismiin vastainen työ ja kunnioittavan ilmapiirin luominen on tärkeää yhteiskunnan eri osa-alueilla, kouluissa, työpaikoilla ja kaikissa sosiaalisissa ympäristöissä. Uudet asukkaat vastaanottavina yhteisöinä on kunnilla tärkeä rooli maahanmuuttajien osallisuuden kokemuksen vahvistamisessa.

Kotoutuminen edellyttää yhteistyötä sekä vastaanottavalta yhteiskunnalta että maahanmuuttajalta. Maahanmuuttajan aktiivinen osallistuminen on tärkeää, mutta myös kotoutumisen palveluiden tulee olla sujuvia ja helposti saavutettavia. Olennaista on suomen tai ruotsin kielen oppiminen ja suomalaisen kulttuurin ja sen sääntöjen ja lakien ymmärtäminen. Hallinnolliset rajat eivät saa hankaloittaa sopeutumista, vaan suomalaisessa yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksumisen tulee olla helppoa. Toimivat palvelut tukevat sekä asettautumista että kotoutumista, ja ne voivat lisätä alueen houkuttelevuutta. Julkisen sektorin rinnalla myös kolmannella sektorilla on merkittävä rooli kotoutumisen edistämiseksi. Kun kotoutuminen onnistuu, maahanmuuttajat sopeutuvat uuteen ympäristöön ja yhteiskunta puolestaan sopeutuu sen monimuotoistumiseen uusien asukkaiden myötä.

Työ ja yrittäminen ovat parasta kotoutumista. Suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittyminen tapahtuu parhaiten pääsemällä mukaan työelämään tai aloittamalla yritystoiminta. Työyhteisön vastaanottavuus on tärkeää, jotta ulkomaalainen työntekijä tuntee itsensä tervetulleeksi ja viihtyy ja myös jää Uudellemaalle. Työnantajalta tähän tarvitaan rohkeutta sekä asenne- ja toimintatapamuutosta: on pystyttävä joustamaan esimerkiksi suomen kielen taidon vaatimuksista, jos työn tekeminen ei sitä käytännössä vaadi. Vastaavasti englanninkielisiin koulutusohjelmiin opiskelemaan tuleville ulkomaalaisille on lisättävä suomen kielen opetusta, koska työllistyminen opintojen jälkeen edellyttää yleensä vähintään auttavaa suomen kielen taitoa.

Maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on usein matalampi kuin miesten. Jotta maahanmuuttajanaiset eivät jää yhteiskunnan ulkopuolelle, myös heidän integroitumiseensa on tärkeää panostaa kieli- ja kotoutumiskoulutuksella. Lasten ja nuorten kotoutumista autetaan tukemalla heidän osallistumistaan varhaiskasvatukseen ja harrastuksiin. Kulttuurilla ja liikunnalla on tärkeä merkitys kotoutumisen kannalta. Paikalliseen kulttuuritoimintaan ja -tapahtumiin sekä liikuntaharrastuksiin osallistuminen edistää maahanmuuttajien yhdenvertaisuutta, suomalaiseen kulttuuriin ja paikallisyhteisöön tutustumista ja sosiaalisten suhteiden luomista.

Maahanmuuttoon liittyy ongelmia, joita ei ole toistaiseksi kyetty ratkaisemaan, esimerkiksi ns. paperittomien asema. Paperittomilla ei ole mahdollisuutta lailliseen työntekoon eikä julkisten palveluiden käyttämiseen ja paperittomat lapset jäävät paitsi koulutuksen niin myös lastensuojelun ulottumattomiin. Toisaalta on tärkeää tunnistaa joihinkin maahanmuuttajayhteisöihin liittyvät vakavat ongelmat, kuten perhe-, seksuaali- ja ns. kunniaväkivalta sekä jengirikollisuus. Näihin ongelmiin tulee puuttua ja niitä tulee pyrkiä ehkäisemään.

3.3 Työtä ja hyvinvointia nuorille

Nuoret ovat tulevaisuuden tekijöitä, joiden hyvinvointia on erityisesti edistettävä. Nuorilla tulee olla mahdollisuudet kouluttautua, työllistyä ja halutessaan perustaa perhe. Työttömyys on Uudellamaalla ollut korkealla tasolla viime vuosina, samoin kuin korkeakoulutettujen ja vastavalmistuneiden työttömyys. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien NEET-nuorten määrä on Uudellamaalla suhteellisesti suurempi kuin Tukholman, Kööpenhaminan ja Oslo kaupunkiseuduilla. Työ on keskeinen toimeentulon ja hyvinvoinnin edellytys, ja siksi nuorten työllisyyden kohentaminen on ensisijaista. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen, itsenäistymisen ja työuran käynnistymisen kannalta työttömyys on erityisen vahingollista. Pitkittyessään työttömyys vaikeuttaa toimeentuloa, koettelee henkistä hyvinvointia ja heikentää itsetuntoa. Nuorten koulutuksen läpäisyastetta ja pääsyä työelämään tuetaan. Koulutuksen ja työelämän yhteistyötä edistetään lisäämällä harjoittelupaikkojen ja kesätyömahdollisuuksien tarjontaa sekä huolehtimalla yrittäjyyskasvatuksesta ja -koulutuksesta. Koulutus- ja osaamistarpeiden ennakoinnilla koulutus suunnataan juuri niille aloille, joilla työvoimaa tarvitaan.

Varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste ovat avainasemassa, kun halutaan rakentaa kestävää ja hyvinvoivaa tulevaisuutta. Onnellisten nuorten maakunnassa kaikilla lapsilla ja nuorilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet koulutukseen riippumatta taustasta tai asuinpaikasta. Uudenmaan turvallisuutta vahvistetaan koulutuksen, kulttuurin, sivistyksen ja monimuotoisen kansalaisyhteiskunnan keinoilla. Yleissivistys on kansalaistaito, joka mahdollistaa yhteiskuntaan osallistumisen, ympäröivän maailman ymmärtämisen ja erilaisuuden hyväksymisen. Taito käsitellä tietoa kriittisesti on välttämätön edellytys mm. verkossa tarjolla olevan informaation ja väärän tiedon määrän kasvaessa. Koulutuksen resursseja ei voida vähentää, vaan niitä tulee lisätä, koska peruskoulun tulee antaa kaikille yhtäläisesti vahva sivistyspohja ja riittävät valmiudet yhteiskunnassa toimimiseen.

Koulutus lisää hyvinvointia, työllistymismahdollisuuksia ja sosiaalista liikkuvuutta. Koulutuksen periytyvyyttä voidaan purkaa tukemalla hakeutumista toisen ja korkea-asteen koulutukseen vanhempien koulutustaustasta riippumatta. Perusedellytyksiä ovat oppimista tukevat koulutilat, laadukkaat oppimateriaalit ja yksilöllinen oppimisen tuki, joiden tulee olla jokaisen lapsen ja nuoren ulottuvilla. Oppimisvaikeudet ja niiden riskit tulee tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi. Ylisukupolvista syrjäytymistä ehkäistään lapsiperheiden palveluilla, varhaiskasvatuksella ja koulutuksen tukitoimilla. Maahanmuuttajien suomen tai ruotsin kielen taidosta on huolehdittava, jotta kieli ei muodostu esteeksi koulutukselle, työllistymiselle tai yhteiskunnalliselle osallisuudelle. Uudellamaalla erityinen haaste on maahanmuuttajataustaisten lasten matalampi koulutustaso ja aliedustus korkeakoulutuksessa, mikä vaikeuttaa koulutustason nostamisen tavoitteeseen pääsemistä.

Lasten ja nuorten mielenterveyden kasvavat haasteet, ahdistus, sosiaalisen median aiheuttamat paineet ja huoli toimeentulosta tulee ottaa vakavasti ja niihin on ohjattava resursseja ja ennaltaehkäisevää työtä. On tärkeää luoda turvallinen ja toiveikas, kiusaamisen ja väkivallan vastainen ilmapiiri, erityisesti kouluissa, joka on keskeinen sosiaalinen ympäristö ja yhteisö. Koulussa viihtyminen on tärkeää paitsi henkisen hyvinvoinnin ja itsetunnon, myös oppimistulosten, opiskelumotivaation ja jatko-opintoihin hakeutumisen kannalta.

Yksinäisyys on kasvava ongelma, ja yksi keino torjua sitä on tarjota maksuttomia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia Harrastamisen Suomen mallin mukaisesti. Tätä mallia on tärkeä pitää yllä ja kehittää jatkossakin. Nuorten kiinnostusta ja mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen tulee tukea. Kuuntelemalla nuoria ja ottamalla heidät mukaan päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen voidaan vahvistaa nuorten toimijuutta ja tulevaisuususkoa.

Toteutus ja seuranta

Ohjelman tavoitteita tarkennetaan ja toimeenpannaan erillisissä, Uudenmaan liiton laatimissa tiekartoissa, jotka keskittyvät tietyn painopisteen toteuttamiseen. Ohjelmaa toteuttavat ensisijaisesti Uudenmaan kehittämistoimijat, joista keskeisimpiä ovat kunnat, korkeakoulut, ammatillisen koulutuksen järjestäjät, yhdistykset ym. Toteuttaminen tapahtuu erityisesti hankkeiden kautta. Erilaiset yhteistyöverkostot, kumppanuudet ja yhteistyösuhteet vievät toteutusta eteenpäin niin paikallisella, aluerajat ylittävällä kuin kansainväliselläkin tasolla. Uudenmaan liitto tekee aktiivisesti töitä hyödyntääkseen verkostojaan Uudenmaan toimijoiden hyväksi ja tuodakseen eri toimijoita yhteen.

Maakunnan toimintaympäristön kehityksestä keskustellaan vuosittain maakunnan ja valtion välillä käytävissä aluekehittämisen keskusteluissa. Keskusteluja pohjustaa toimintaympäristön kehitystä tarkasteleva tilannekuvakatsaus.

Kansallisella tasolla teemme yhteistyötä valtionhallinnon lisäksi erityisesti muiden Etelä-Suomen maakuntien, kuten Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan kanssa. Ne muodostavat EU-alueluokituksessa Etelä-Suomen NUTS2-alueen, ja Helsinki–Uusimaa muodostaa oman NUTS2-alueensa. Erityisesti TKI-toiminnan kannalta keskeisiä yhteistyötahoja ja verrokkeja ovat muut suuret maakunnat, joihin TKI-toiminta keskittyy eli Varsinais-Suomi, Pirkanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa.

Suomessa toteutetut ja toteutumassa olevat hallinnolliset uudistukset, kuten hyvinvointialueiden perustaminen, työ- ja elinkeinopalveluiden siirtyminen valtiolta kunnille ja tulossa oleva elinvoimakeskusten ja lupavirastojen perustaminen vaikuttavat myös alueelliseen yhteistyöhön. Yhteistyö Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa, joka muodostaa jatkossa Uudenmaan elinvoimakeskusten, on jatkuvaa ja Uudenmaan ELY-keskuksen edustus on mukana myös ohjelman valmistelun ohjausryhmässä.

Edistämme Uudenmaan tunnettua ja kehitystä aktiivisesti myös useissa kansainvälisissä yhteistyöjärjestöissä ja verkostoissa. Näissä verkostoissa pyrimme vaikuttamaan EU:n koheesiopolitiikkaan, liikennepolitiikkaan ja hankerahoitukseen ja teemme yhteistyötä eri teemoissa, kuten innovaatiotoiminnassa.

Hankerahoituksen osalta tärkeimpiä rahoitusohjelmia ovat olleet useat eri EU:n rahoitusohjelmat, kuten Horisontti Eurooppa, Interreg Central Baltic, Interreg Baltic Sea Region, Interreg Europe, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto+ (ESR+), Luova Eurooppa, Ympäristön ja ilmastotoimien ohjelma (Life) ja kansallinen Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman määräraha.

EU:n seuraava ohjelmakausi alkaa vuonna 2028 ja alueiden kehittämisen näkökulmasta EU:sta tulevan rahoituksen merkitys todennäköisesti kasvaa kansallisen aluekehittämisrahoituksen vähentyessä. Komission esitys tulevasta monivuotisesta rahoituskehiksestä keskittää rahoitusohjelmia ns. kansallisen kirjekuoren periaatteen mukaisesti ja esittää lisäyksiä useisiin rahoitusohjelmiin. Euroopan kilpailukykyrahastoon kuuluvan Erasmus+ -ohjelman rahoitusta esitetään lisättäväksi 50 prosentilla ja Horisontti Eurooppa -ohjelman budjettia esitetään kaksinkertaistettavaksi. Esityksen mukaisesti EU:n koheesio- ja aluekehitysrahasto (ERDF) sekä Euroopan sosiaalirahasto (ESF) toteutetaan pääosin osana kansallisia ja alueellisia kumppanuussuunnitelmia (NRP Plans) ja yhteisen hallintomallin alla. Tämä vähentäisi alueellisen rahoituksen merkitystä.

Huomionarvoista on myös, että komission ehdotuksessa maatalouspolitiikka eli CAP 2028–2034 on integroitu osaksi EU:n uutta monivuotista rahoituskehystä (MFF) ja sen rahoitus toteutetaan

esityksessä kansallisen ja alueellisen kumppanuusrahaston (NRPF) kautta. Tämä voi mahdollistaa tehokkaamman resurssien kohdentamisen, politiikkojen yhteensovittamisen ja alueellisten erityispiirteiden huomioimisen.

Jokaiselle maakuntaohjelman painopisteelle on asetettu kärkitavoite, joiden toteutumista seurataan valittujen indeksien ja tilastojen avulla. Kärkitavoitteiden seurannalla pyritään kuvastamaan painopisteiden kokonaisuuksien kehitystä suhteessa muuhun Suomeen sekä Uudenmaan eurooppalaisiin verrokkialueisiin.

Ohjelman seurannassa hyödynnetään myös muita yksityiskohtaisempia tilastomittareita. Tilastomittarit eivät kykene suoraan osoittamaan maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumista, vaan ne kuvaavat välillisesti kehityksen suuntaa. Mittareiksi on valittu mahdollisuuksien mukaan nopeita, noin vuoden välein päivittyviä tietoja ohjelmakauden lyhyen aikajänteen vuoksi. Mittareita tarkennetaan ja päivitetään läpi ohjelmakauden tuoreimmilla saatavilla olevilla tiedoilla. Maakuntaohjelman mittareita myös kehitetään sekä tarvittaessa täydennetään ohjelmakauden aikana.

Ympäristöviisas Uusimaa

Kärkitavoite: Euroopan ympäristöviisain alue

Seurattavat mittarit:

- Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys

Kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä seurataan vuosittain HINKU-laskentamallin mukaisesti ottaen huomioon käyttöperusteiset kasvihuonekaasupäästöt Uudellamaalla.

- Hiilinielut

Indikaattori kuvaa metsämaan, viljelysmaan, ruohikkoalueiden, kosteikkojen, rakennettujen alueiden sekä puutuotteiden hiilitasetta eli päästöjen ja poistumien (nielu) suhdetta.

- Luonnonsuojelualueet

Indikaattori kuvaa luonnonsuojelulakiin perustuvien alueiden pinta-alaa ja sen muutosta Uudellamaalla.

Innovatiivinen Uusimaa

Kärkitavoite: Euroopan innovatiivisin alue

Seurattava mittari:

- Regional Innovation Scoreboard

Regional Innovation Scoreboard on Euroopan alueiden innovatiivisuutta mittaava vertailu, joka tarjoaa tietoa alueiden tutkimus- ja innovaatiokyvykkyydestä. [Vertailu](#) kattaa 239 eurooppalaista aluetta ja se tehdään joka toinen vuosi. Uusimaa on vertailun mukaan yksi innovaatiojohtajista ainoana Suomen maakunnista. Vuoden 2025 vertailussa Uusimaa putosi kahdeksannelle sijalle.

Painopisteen kehitystä tarkastellaan myös liiton vuosittain julkaisemassa [Uudenmaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilannekuvassa](#).

Onnellisten Uusimaa

Kärkitavoite: Euroopan hyvinvoivin alue

Seurattava mittari:

- EU Social Progress Index (SPI)

EU Social Progress Index vertailee Euroopan alueiden yhteiskunnallista kehitystä ja väestön hyvinvointia. [Vertailu](#) kattaa 236 eurooppalaista aluetta. Uusimaa on ollut tällä mittarilla ensimmäisellä sijalla vuonna 2024.

Painopisteen kehitystä tarkastellaan myös vuosittain julkaistavassa Uudenmaan väestön hyvinvointia kuvaavassa tilannekuvassa. Katsaus keskittyy Onnellisten Uusimaa -painopisteen tavoitteiden mukaisesti seuraamaan muun muassa väestön terveyttä, asuinympäristön toimivuutta, muuttajien kotoutumista sekä nuorten työllistymistä ja hyvinvointia.

Ohjelman seurantamittareiden lisäksi maakunnan kehitystä seurataan myös muilla toimintaympäristömme tilaa kuvaavilla mittareilla. Tarkastelunäkökulmia ovat muun muassa talous, työmarkkinat, väestörakenne, koulutus, matkailu ja ympäristö. Näiden sekä ohjelmaa varten erikseen määriteltyjen mittareiden kehitystä on mahdollista seurata Uudenmaan liiton verkkosivuilla osoitteessa www.uudenmaanliitto.fi.

Liitteet

Liite 1. Yhteenveto Uudenmaan kuntien strategioista

Uudenmaan kuntien strategiat on käyty läpi tekoälyä apuna käyttäen. Alla esitellään maakuntaohjelman kanssa yhteiset painotukset. Uudenmaan kunnat on luokiteltu Tilastokeskuksen kuntaryhmitys 2025-luokittelun mukaisesti:

- Kaupunkimaiset kunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Hanko, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Lohja, Porvoo
- Taajaan asutut kunnat: Karkkila, Kirkkonummi, Loviisa, Mäntsälä, Nurmijärvi, Raasepori, Sipoo, Tuusula, Vihti
- Maaseutumaiset kunnat: Askola, Inkoo, Lapinjärvi, Myrskylä, Pornainen, Pukkila, Siuntio

 Ympäristöviisas Uusimaa – ilmastonmuutos, kestävä kehitys ja ympäristö		
Alue	Uudenmaan maakuntaohjelman kanssa yhtenevät painotukset	Esimerkkejä
 Kaupunkimaiset kunnat	Hiilineutraaliustavoitteet vuoteen 2030 yleisiä. Kiertotalous, sähköinen liikenne ja luonnonsuojelu vahvasti esillä.	Helsinki: luonnonsuojelualueohjelma, sähköinen vesiliikenne. Espoo: pienydinvoiman selvitys, hiilikädenjälki. Porvoo: vesistöjen suojelu, kävelypainotteinen keskusta.
 Taajaan asutut kunnat	HINKU-verkosto ja resurssiviisaus yleisiä. Kestävä liikkuminen ja energiatehokkuus korostuvat.	Nurmijärvi: resurssiviisauden tiekartta. Raasepori: hiilineutraalius 2030, metsien virkistyskäyttö. Sipoo: uusiutuvan energian osuus noussut 90 %:iin.
 Maaseutumaiset kunnat	Luonnon monimuotoisuus ja energiatehokkuus keskiössä. HINKU-tavoitteet ja ympäristökasvatus yleisiä.	Askola: ympäristötietoisuuden lisääminen yhteistyössä. Lapinjärvi: resurssiviisaus ja vesistöjen suojelu. Pukkila: hiilineutraaliustavoite ja kestävä asumisen edistäminen.

Innovatiivinen Uusimaa – kilpailukyky, elinvoima, talous ja teknologia

Alue	Uudenmaan maakuntaohjelman kanssa yhtenevät painotukset	Esimerkkejä
 Kaupunkimaiset kunnat	Vahva painotus innovaatioihin, startup-ekosysteemeihin ja kansainväliseen houkuttelevuuteen. Teknologia ja tutkimus kytkeytyvät elinvoimaan ja investointeihin.	Espoo: Aalto-yliopisto, VTT, kasvuyrityskampus. Helsinki: innovaatorahasto, kansainvälisten osaajien houkuttelu. Porvoo: yritysalueet ja osaavan työvoiman saatavuus.
 Taajaan asutut kunnat	Elinkeinoelämän tukeminen ja saavutettavuus keskiössä. Teknologiaa hyödynnetään infrastruktuurissa ja palveluissa.	Vihti: Turun tunnin juna, tietoliikenneyhteydet. Sipoo: investoinnit kasvuun, kouluverkkoinvestoinnit. Kirkkonummi: yritysmyönteisyys ja maaseutuelinkeinojen tukeminen.
 Maaseutumaiset kunnat	Painotus paikalliseen yrittäjyyteen ja elinvoimaan. Teknologia näkyy lähinnä tietoliikenneyhteyksissä ja energiaratkaisuissa.	Inkoo: yrityspalvelut yhden luukun periaatteella. Myrskylä: innovatiivinen kuntamarkkinointi. Pornainen: tietoliikenneyhteyksien parantaminen ja energiaratkaisut.

Onnellisten Uusimaa – hyvinvointi, osallisuus, nuoret ja maahanmuuttajat

Alue	Uudenmaan maakuntaohjelman kanssa yhtenevät painotukset	Esimerkkejä
 Kaupunkimaiset kunnat	Hyvinvointi nähdään kokonaisvaltaisesti: fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Panostetaan nuorten palveluihin, mielenterveyteen ja yhdenvertaisuuteen. Maahanmuuttajat huomioidaan erityisesti palvelujen saavutettavuudessa ja integraatiossa.	Helsinki: terapiatakuu, englanninkieliset palvelut, nuorten tukipalvelut. Espoo: syrjäytymisen ja rasmin ehkäisy, esteettömät perhekeskukset. Järvenpää: "mahdollisuus kasvaa onnelliseksi", varhainen tuki nuorille.
 Taajaan asutut kunnat	Painotus yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja arjen sujuvuuteen. Nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy esillä useissa kunnissa. Maahanmuuttoa käsitellään lähinnä osallisuuden ja moninaisuuden kautta.	Tuusula: ehkäistään yksinäisyyttä ja pahoinvointia. Kirkkonummi: moninaisuutta arvostava, kansainvälisten osaajien houkuttelu. Nurmijärvi: lasten ja nuorten hyvinvointi strategian ytimessä.

 Maaseutumaiset kunnat	Hyvinvointi kytkeytyy peruspalveluihin, lähiluontoon ja yhteisöllisyyteen. Nuoret huomioidaan koulutuksen ja harrastusmahdollisuuksien kautta. Maahanmuutto ei ole keskeinen teema, mutta osallisuus korostuu.	Pukkila: "arkionnellinen elämä", rohkeus ja rakkaus strategian arvoina. Lapinjärvi: kirjasto olohuoneena, osallisuus päätöksenteossa. Askola: liikuntapalvelut ja kulttuuri hyvinvoinnin tukena.
---	---	--

 Yhteistyö, kumppanuudet ja kansainvälisyys		
Alue	Uudenmaan maakuntaohjelman kanssa yhtenevät painotukset	Esimerkkejä
 Kaupunkimaiset kunnat	Kumppanuudet osana ekosysteemijattelua. Kansainvälisyys liittyy vetovoimaan, osaajiin ja investointeihin.	Espoo: "kaupunki palveluna" -malli. Helsinki: yhteistyö kolmannen sektorin kanssa, YK:n tavoitteet. Vantaa: lentokenttäkaupunki, portti maailmalle.
 Taajaan asutut kunnat	Kumppanuudet tärkeä resurssi, erityisesti järjestöyhteistyössä. Kansainvälisyys näkyy matkailussa ja ystävyysskunnissa.	Kirkkonummi: kansainvälisten osaajien houkuttelu. Tuusula: yhteistyö hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa. Raasepori: aktiivinen osallistuminen kansainvälisiin verkostoihin.
 Maaseutumaiset kunnat	Kumppanuudet elinehto palvelujen kehittämisessä. Kansainvälisyys liittyy matkailuun ja verkostoihin.	Inkoo: yhteistyö WWF:n kanssa vesistöjen suojelussa. Myrskylä: kansainvälinen saavutettavuus ja investointien houkuttelu. Siuntio: osallistava budjetointi ja kansainväliset projektit.

 Kokonaisturvallisuus		
Alue	Uudenmaan maakuntaohjelman kanssa yhtenevät painotukset	Esimerkkejä
 Kaupunkimaiset kunnat	Arjen turvallisuus, kriisivalmius ja viranomaisyhteistyö esillä. Huoltovarmuus ja teknologinen resilienssi näkyvät infrastruktuurissa.	Helsinki: yhteistyö poliisin kanssa, turvallisuuden vahvistaminen. Espoo: pienydinvoiman selvitys – energian huoltovarmuus.

		Vantaa: resurssiviisaus ja kriisinkestävä kaupunkirakenne.
 Taajaan asutut kunnat	Arjen turvallisuus ja yhteisöllisyys korostuvat. Viranomaisyhteistyö mainittu joissain kunnissa.	Mäntsälä: viranomaisyhteistyö ja ympäristön siisteys. Tuusula: lähiympäristön turvallisuus. Sipoo: turvallisuus osana hyvinvointia.
 Maaseutumaiset kunnat	Turvallisuus kytkeytyy arkeen ja yhteisön toimintaan. Kriisivalmius harvoin eksplisiittisesti mainittu.	Myrskylä: "Arkiturvallinen kuntastrategia", viranomaistyö

Liite 2. Yhteenveto ympäristöselostuksesta

Maakuntaohjelma on suunnitelma, josta tulee laatia Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista säädetyin lain, ns. SOVA-lain (200/2005) mukainen arviointi. Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen tulee selvittää ja arvioida suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset kohdistuen ihmisiin, elinoloihin ja viihtyvyyteen, luonnonoloihin ja -varoihin, ilmaan ja ilmastoon, luonnon monimuotoisuuteen, sekä yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan ja rakennettuun ympäristöön. Arvioinnin avulla pyritään varmistamaan yhteensopivuus ohjelman tavoitteiden ja kestävän kehityksen periaatteiden kanssa. Vaikutusten arviointia tehtiin koko Uudenmaan maakuntaohjelman valmistelun ajan.

